

Torsdagen den
2 december 1976

Torsdagen den 2 december

Kl. 12.00

§ 1 Justerades protokollet för den 24 november.

§ 2 Meddelande om ändrad tid för sammanträdet tisdagen den 7 december

Herr TALMANNEN:

Med hänsyn till att flera interpellationssvar lämnas vid kammarrens bordläggningssplenium tisdagen den 7 december tar nämnda sammanträde sin början kl. 13.00.

§ 3 Om auktorisation för låssmeder, m. m.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 23 november anmälda fråga, 1976/77:99, och anförde:

Herr talman! Herr *Börjesson* i Falköping har frågat mig om regeringen ämnar framlägga en proposition för riksdagen rörande ett bättre konsumentskydd på låsområdet, bl. a. genom auktoriseringssystem för låssmeder.

Den s. k. låsutredningen avlämnade i början av år 1976 sitt betänkande Konsumentskydd på låsområdet. Betänkandet har remissbehandlats, och frågan bereds nu inom handelsdepartementet. Jag är därför inte beredd att nu göra några uttalanden om regeringens ställningstagande i frågan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Samtidigt som jag uttalar ett tack för svaret vill jag också uttala en önskan om att regeringen måtte finna skäl till att förelägga riksdagen en proposition rörande konsumentskydd på låsområdet.

Otvivelaktigt föreligger det ett behov av att en viss form av auktorisation införs för låssmeder. Denna bör kunna ordnas på ett sådant sätt att byråkrati och alltför mycket krångel undviks. Jag tycker i likhet med utredningen Konsumentskydd på låsområdet, SOU 1975:19, att det i själva auktorisationen bör ingå att vederbörande prövas och godkänns. Även prövning med avscende på laglydnad och vandel bör ingå. Yrkeskunskheten bör också dokumenteras. F. n. kan vem som helst tillverka nycklar, och det händer att nycklar görs av personer som har vetskap om att nycklarna skall användas i kriminellt syfte. För att komma till rätta med problemen på området bör nyckeltillverkningen inte få ske

*Meddelande om
ändrad tid för
sammanträdet
tisdagen den 7
december*

*Om auktorisation
för låssmeder,
m. m.*

Torsdagen den
2 december 1976

*Om auktorisation
för låssmeder,
m. m.*

utan särskilt tillstånd.

Jag hoppas att frågan får en snar lösning, en lösning som innebär ett skydd mot inbrott, främst lägenhetsinbrott, och jag anser att en auktorisering av låssmeder är en riktig åtgärd.

Herr handelsministern BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Jag beklagar att det svar som jag kan ge på det här stadiet är så pass intetsägande, men jag vill självfallet hålla med herr Börjesson i Falköping om att man på allt sätt bör anstränga sig för att hålla nere inbrottsfrekvensen.

Beträffande de olika förslag som har framlagts i den utredning vi nu talar om är det, som herr Börjesson framhållit, så att man bl. a. föreslagit en offentlig auktorisation av låssmeder. Men vid den remissgenomgång vi haft tillfälle att göra visade det sig att ett antal remissinstanser, t. ex. konsumentombudsmannen, kommerskollegium och näringsfrihetsombudsmannen, inte anser sig kunna tillstyrka utredningens förslag i denna del. Samtidigt har förslaget om auktorisation tillstyrkts av bl. a. rikspolisstyrelsen och en rad näringslivsorganisationer. Vid den fortsatta behandlingen blir det därför en avvägning mellan de olika synpunkter som kommit fram. Vi får se om detta medel, med hänsyn till den resursinsats som ändå erfordras för att ha systemet, verkligen är effektivt när det gäller att nå det gemensamma målet att få ett bättre skydd på denna del av rättssäkerhetens område.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag är medveten om att handelsministern inte kan lämna ett utförligt svar på grund av att frågan tydligen är under remissbehandling. Den främsta anledningen till att jag väckt frågan är att jag har velat aktualisera att det är angeläget att problemet får en snar lösning och att det inte får bli så att denna utredning blir liggande i årtal och kanske aldrig blir föremål för någon propositionsskrivning.

Jag kan i någon mån hålla med handelsministern om att vissa problem kan vara förenade med en auktorisering. Såsom jag framhöll i mitt korta inlägg vill jag att det hela skall kunna ske under sådana former att det inte blir alltför mycket byråkrati och krångel. Men faktum kvarstår ändå: Det är angeläget att vi får ett system som gör att inte vem som helst kan tillverka nycklar. Det är inget problem i dag att skaffa hur mycket nycklar som helst utan att på något sätt styrka rätten att skaffa sig nycklar. Det är långt ifrån tillfredsställande.

Jag vet att allmänheten är angelägen om att vi får en bättre tingens ordning – men vi får naturligtvis, som jag sade tidigare, undvika alltför mycket krångel och byråkrati.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om den offentliga sektorns tillväxttakt

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

*Om den offentliga
sektorns tillväxttakt*

Herr ekonomiministern BOHMAN erhöll ordet för att besvara herr *Petersons* i Nacka (s) den 23 november anmälda fråga, 1976/77:98, och anförde:

Herr talman! Herr Peterson i Nacka har frågat om finansministerns uttalande på SACO/SR-kongressen om den offentliga sektorn återspeglar den samlade regeringens uppfattning eller enbart herr Bohmans privata uppfattning.

Svaret är, att det av herr Peterson felaktigt återgivna uttalandet i sin rätta lydelse återspeglar min uppfattning som chef för ekonomidepartementet och inom regeringen ansvarig för samhällsekonomiska frågor.

Herr PETERSON i Nacka (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr Bohman för svaret, som är något uppseendeväckande.

Jag har inte felaktigt återgett vad herr Bohman sagt. Jag har hänvisat till hans uttalande om den offentliga sektorn. Det verkar av detta svar som om herr Bohman är inne på att vilja förneka det uttalande som han gjorde inför SACO/SR-kongressen. Jag har utgått från det manus som herr Bohman via kongressbyrån lät dela ut inför sitt framträdande på kongressen. På s. 34 står det att den offentliga sektorns alltför snabba ökning har skapat problem för oss.

Det verkar litet märkvärdigt om herr Bohman inte vill bekräfta detta, eftersom det finns referat. Det fanns också kongressdeltagare som kritiserade herr Bohman för hans uttalande på den här punkten, och det kunde de inte gärna göra om herr Bohman inte verkligen hade angripit den offentliga sektorn inför kongressen.

Numera händer det, herr talman, många märkliga saker i kanslihuset. Centern sviker vallöften på löpande band och herr Bohman skriver om sina tal. Nu efteråt har vi förgäves försökt att från herr Bohmans kansli få fram det tal som han anser sig ha hållit på kongressen. Men vi möts av det egendomliga svaret att herr Bohman fortfarande håller på att skriva om ett tal, som hölls för 13 dagar sedan. Jag vill därför ställa frågan om det var ett partipolitiskt tal som herr Bohman i efterhand försöker få anpassat till koalitionsbrödernas krav.

Anledningen till att jag tog upp detta är det faktum att det varit något av en följetong från moderaterna att angripa och förfölja den offentliga sektorn. Vi socialdemokrater har reagerat och slagit tillbaka angreppen, eftersom den offentliga sektorn inte är någonting annat än sjukvård, pensioner, barnomsorg och åldringsvård, undervisning och arbetsmarknadsinsatser.

Moderaternas politik och herr Bohmans uttalande på denna punkt är ett hot mot den trygghet som socialdemokratin har byggt upp för det stora folkflertalet i vårt land. Jag tror att herr Bohman är karl för sin

hatt och kan ta till orda här i kammaren i dag utan att först fråga herrar Fälldin och Ahlmark om lov för att tala om vad han hade i tankarna, när han formulerade sitt tal till SACO/SR-kongressen.

Herr Bohman! Två enkla frågor:

Vilka reformer anser herr Bohman och den borgerliga regeringen borde vara genomförda?

Vilken personal inom den offentliga sektorn skulle i dag inte ha varit anställd om herr Bohman och den borgerliga regeringen fått råda? Det uttalande som ni gjorde på SACO/SR-kongressen betecknades ju av pressen och i Dagens eko som så anmärkningsvärt, att jag finner ett svar på dessa frågor vara motiverat.

Herr ekonomiministern BOHMAN:

Herr talman! Herr Petersons i Nacka frågor hänger helt i luften, eftersom de anknyter till någonting helt annat än vad jag verkligen har sagt. Vad som kan ha stått i mitt första utkast till anförande lämnar jag därhän. Vad jag verkligen har sagt är helt avgörande.

Jag har inte kategoriskt påstått att den offentliga sektorn har ökat alltför snabbt, utan jag har sagt följande: "De höga marginalskatterna och den offentliga sektorns alltför snabba ökning i förhållande till bruttonationalprodukten utgör en av motorerna bakom problemtillväxten." Med "problemtillväxten" syftar jag i detta sammanhang självfallet på de svårigheter som Sveriges ekonomi har tagit i arv efter den regering i vilken herr Peterson själv var ledamot.

Innebörden av mitt uttalande är alltså bl. a. att en snabbare ökning av produktionstillväxten möjliggör en snabbare tillväxt inom den offentliga sektorn och vice versa. Jag tror inte att herr Peterson är okunnig om att bruttonationalprodukten i vårt land under 1970-talets första hälft ökade med i runt tal 12 % medan den offentliga konsumtionen ökade med 18 %. Under 1975 var motsvarande siffror 0,8 % och hela 5,1 % för den offentliga sektorn. I år räknar konjunkturinstitutet med att dessa siffror skall vara 1,5 % för BNP och 3,7 % för den offentliga konsumtionen.

Sverige har under hela 1970-talet haft en lägre produktionstillväxt än under tidigare årtionden, och den har understigit genomsnittet i OECD, samtidigt som ökningen av den offentliga sektorn har gått relativt sett snabbare. Detta är en av orsakerna till de problem vi har i dag, problem som den regering i vilken herr Peterson var ledamot bär en stor del av ansvaret för.

Herr PETERSON i Nacka (s):

Herr talman! Jag noterade ett par ting i herr Bohmans inlägg. Han talade om det första utkastet där han hade med den av mig redovisade formuleringen. Det var detta talutkast som utdelades på kongressen. Det var det som tidningarna refererade och det var också det som användes

i det Eko-inslag, där den aktuella formuleringen återopades. Men herr Bohman bekräftar att det nu finns ett slutligt talutkast.

Sedan tar herr Bohman upp den ekonomiska tillväxten. Om vi i vårt land under perioden 1973–1976 skulle haft samma tillväxt som OECD totalt, skulle vi i år ha haft närmare 10 miljarder mindre att röra oss med, om man utgår från konjunkturinstitutets höstrapport, prognosen för 1976.

Det är intressant att herr Bohman inte förnekar sitt uttalande om att den offentliga sektorn skulle skapa problem. Det är mot den bakgrunden man skall se mina frågor om herr Bohmans inställning till den offentliga sektorn, som fortfarande kvarstår obesvarade. Jag tror inte att jag har kommit med något uppseendeväckande när jag har sagt att moderaterna alltid har haft ett gott öga – ont öga kanske är ett bättre uttryck – till den offentliga sektorn. I debatt efter debatt här i riksdagen har vi fått stå upp till försvar för den gemensamma samhällsverksamheten.

Ytterligare ett par frågor: Är det sjukvårdsbiträdena och sjuksköterskorna som orsakar samhällsekonomiska problem, herr Bohman? Är det lärarna eller daghemspersonalen som enligt herr Bohmans sätt att resonera orsakar ekonomiska problem? Eller menar herr Bohman och den borgerliga regeringen att det är pensioner, barnbidrag och bostadstillägg som är för stora? Vilka reformer skulle herr Bohman vilja ha ogenomförda och vilka personalgrupper skulle icke ha varit anställda, om herr Bohman hade fått sin vilja igenom.

Herr ekonomiministern BOHMAN:

Herr talman! Snälla herr Peterson, ni har till mig ställt en fråga i vilken egenskap jag har talat inför SACO/SR. Den frågan har jag besvarat.

Sedan har ni gått in i en stor ekonomisk debatt. Den kan vi ta när finansplanen redovisas. Då får herr Peterson tillfälle att älta detta, och då får jag också tillfälle att bemöta herr Petersons tokigheter beträffande OECD. I själva verket har Sverige legat långt under OECD. Hade vi haft samma utveckling som OECD, skulle vi ha haft 10–15 miljarder mer att dela på.

Men låt mig – även om jag tycker att det är fel att nu gå in i en sakdebatt – ändå påminna herr Peterson om att 1975 års långtidsutredning i sitt alternativ II, alltså det som var offentligt-expansivt, ansåg att den offentliga konsumtionen inte kunde tillåtas öka snabbare än bruttonationalprodukten. I alternativ I skulle den offentliga konsumtionen öka bara hälften så snabbt som bruttonationalprodukten. Den förra regeringen, i vilken herr Peterson själv var med, skrev i kompletteringspropositionen i våras att man skulle göra en avvägning *mellan* utredningens alternativa inriktningar, dvs. att den offentliga konsumtionen fram till 1980 skulle öka långsammare än bruttonationalprodukten.

De frågor som herr Peterson har ställt till mig, frågor som ligger utanför den fråga som han har ställt på vanligt sätt här i riksdagen, tycker jag att herr Peterson mot bakgrunden av vad jag här sagt själv skall svara på.

Torsdagen den
2 december 1976

*Om den offentliga
sektorns tillväxttakt*

Herr PETERSON i Nacka (s):

Herr talman! Snälla herr finansminister, förlåt mig, herr ekonomiminister skulle jag ha sagt; det ändras så mycket nu i den nya regeringen, tokigheterna får stå för herr Bohmans egen räkning. Det är i fråga om den ekonomiska utvecklingen 1973–1976 som jag har återopat konjunkturinstitutets höstrapport. Med samma tillväxt som OECD totalt skulle Sverige ha haft närmare 10 miljarder mindre att röra sig med. Detta kan herr ekonomiministern själv ta del av i underlaget i konjunkturinstitutets höstrapport.

Jag ställde en fråga med anledning av herr Bohmans uttalande på SACO/SR-kongressen om den offentliga sektorn. Det uttalandet var anmärkningsvärt, därför att det gällde enskilda människors trygghet i vårt land. Herr Bohman måste väl ha haft någonting i tankarna när han talade om den offentliga sektorn. Jag har den uppfattningen om den offentliga sektorn – och det har det socialdemokratiska partiet i sin helhet – att den är en nödvändighet för att kunna ge omsorg, service och trygghet åt människorna i vårt land. Vi tycker, i motsats till herr Bohman, att den offentliga sektorn inte är tillräcklig. Det finns många behov som inte är tillfredsställda, t. ex. när det gäller åldringvård och barnomsorg. Där har vi krävt åtgärder och kommer att fortsätta att kräva åtgärder i opposition här i riksdagen.

Herr ekonomiministern BOHMAN:

Herr talman! Den här uppfattningen uttryckte inte den gamla regeringen i kompletteringspropositionen i våras. Men det må vara hänt att man ändrar sig väldigt fort sedan man kommit i opposition.

För att två siffror inte skall stå helt oemotsagda skall jag läsa ur konjunkturinstitutets rapport. Det gäller bruttonationalprodukten 1975–1976 och prognos 1976–1977.

1975–1976 ökade bruttonationalprodukten i Sverige med 1,5 % och för OECD-Europa med 4,5 %. Prognosen för 1976–1977 är för Sverige 2,5 % – vilket jag tycker är rätt optimistiskt – och för OECD-Europa 4,5 %.

Kom inte och prata om siffror i fortsättningen.

Herr PETERSON i Nacka (s):

Herr talman! Herr Bohman undviker fortfarande att tala om den offentliga sektorn. Jag förstår att det inte kan vara roligt för exempelvis koalitionsbrodern Ahlmark, som i går höll ett tal om att den offentliga sektorn måste byggas ut på långtidssjukvårdens område, att finna att samma regering har en ekonomiminister som säger att den offentliga sektorn är ett hot mot Sveriges ekonomi. Jag förstår att herr Bohman i dag inte vill ta upp frågan om den offentliga sektorn.

Så till ekonomin och statistiken, herr Bohman!

Enligt konjunkturinstitutets höstrapport – det är prognosen för 1976 – har Sverige under perioden 1973–1976 en ökning med 6,6 % av den

ekonomiska tillväxten: OECD totalt har en ökning med 3,4 %. Med samma tillväxt som OECD totalt skulle vi i år ha haft 9,8 miljarder mindre i total produktion. Detta är siffror som återfinns i underlaget till konjunkturinstitutets höstrapport, men som herr Bohman tydligen inte känner till. Därför kan jag bara hänvisa till den rapporten.

Mina frågor när det gäller den offentliga sektorn kvarstår emellertid obesvarade. Herr ekonomiminister, vad var det för reformer och personalgrupper, som ni talade om på SACO/SR-kongressen? Skall verkligen de frågorna få stå obesvarade, herr Bohman?

Herr ekonomiministern BOHMAN:

Herr talman! Jag har en känsla av att herr Peterson i Nacka skulle må bra av att vänta med den fortsatta debatten tills finansplanen ligger på bordet. Då kan herr Peterson få svar på alla sina frågor.

Herr PETERSON i Nacka (s):

Herr talman! Det verkar meningslöst att fortsätta att ställa frågor till herr Bohman om den offentliga sektorn, eftersom han vägrar att svara. Jag har ställt preciserade frågor om reformerna och om personalgrupperna.

Svenska arbetsgivareföreningen och vissa näringslivsdirektörer gör inför en besvärlig avtalsrörelse egendomliga och vulgära angrepp på den offentliga sektorn. Jag beklagar att det finns uttalanden på den sidan som sammankopplas med uttalanden av landets ekonomiminister. Jag kan inte se detta som några lugnande besked inför en avtalsrörelse till alla de människor som arbetar inom den offentliga sektorn.

Jag ber alltså, herr talman, att få återkomma i ärendet vid ett senare tillfälle då herr Bohman verkar vara litet mera benägen att svara på frågor.

Herr ekonomiministern BOHMAN:

Herr talman! Herr Peterson i Nacka hade haft full frihet att ställa den här frågan på vanligt sätt i riksdagen, men det har han inte gjort. Herr Peterson har i stället frågat mig i vilken egenskap jag har uttalat mig på SACO/SR-kongressen, och jag har svarat på den frågan, hövligt och vänligt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om situationen på fångvårdsanstalterna

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr Lövenborgs (vpk), dels herr Gahrtons (fp) den 25 november anmälda frågor. 1976/77:108 resp. 111, och anförde:

Herr talman! Herr Lövenborg har frågat mig om jag avser att ta några särskilda initiativ med anledning av den spända situationen på en rad av landets fångvårdsanstalter.

Torsdagen den
2 december 1976

*Om situationen på
fångvårdsanstalter-
na*

Herr Gahrton har frågat mig under vilka förutsättningar och i vilka sammanhang kriminalvårdens myndigheter bör förhandla med fångarnas företrädare.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I 36 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt föreskrivs att med de begränsningar som följer av gällande bestämmelser och avtal för verksamheten inom kriminalvården har de intagna rätt att i lämplig ordning överlägga med anstaltsledningen i frågor som är av gemensamt intresse för de intagna. Härav framgår att sådana frågor på kriminalvårdens område som regleras genom författningar, beslut av anslagsbeviljande organ eller fackliga avtal inte kan bli föremål för beslut vid överläggningar i vilka de intagna deltar. Utformningen av lagrummet ger vid handen att överläggningsrätten har begränsats till att gälla den egna anstalten och där tjänstgörande personal. Kriminalvårdsstyrelsen har emellertid i olika sammanhang, på begäran av vederbörande anstaltschef, ansett sig kunna överlägga med de intagna på viss anstalt rörande förhållandena på den anstalten.

Jag vill också erinra om att kravet på att företrädare för kriminalvårdsstyrelsen skall besöka anstalterna för förhandlingar i huvudsak rests av intagna vid vissa slutna rixanstalter. Dessa anstalter är sedan den 1 juli 1974 i organisatoriskt hänseende direkt underställda kriminalvårdsstyrelsen. Tjänstemän vid styrelsen utövar regelbundet tillsyn över dessa anstalter genom besök på anstalterna. Vid dessa besök förekommer regelmässigt dels samtal med enskilda intagna som önskar sådana samtal, dels överläggningar med de intagnas representanter i frågor som är gemensamma för de intagna vid resp. anstalt. Enligt vad jag har erfarit avser tjänstemän vid kriminalvårdsstyrelsen att inom ramen för denna verksamhet den 13 december i år besöka kriminalvårdsanstalten Hall. Jag har låtit informera mig om situationen för dagen på kriminalvårdsanstalterna. Några åtgärder från min sida är inte aktuella i anledning av den oro som på den senaste tiden gett sig till känna.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Där sägs bl. a. att "sådana frågor på kriminalvårdens område som regleras genom författningar, beslut av anslagsbeviljande organ eller fackliga avtal inte kan bli föremål för beslut vid överläggningar i vilka de intagna deltar", och statsrådet hänvisar på den punkten till 36 § lagen om kriminalvård i anstalt. Men det är klart att de kan. Här handlar det ju om vilja, och kan det inte bli beslut kan det i alla fall bli överläggningar. Sådana sker också av och till.

Sedan ger justitieministern beskedet att den 13 december avser tjänstemän – ansvariga, får jag hoppas – att besöka Hall. Jag vill understryka att det är rätt långt till den 13 december och att det här rör sig om en mycket akut situation. På en rad anstalter strejkar nu internerna eller tillgriper andra aktionsformer, och det vittnar om att situationen på fång-

vårdsanstalterna verkligen inte är bra. Nu används också kollektiva bestraffningsformer, exempelvis indragning av permissioner, och det är i alla sammanhang en synnerligen tvivelaktig åtgärd.

Jag har ställt min fråga mot bakgrunden av att man kan befara ännu allvarligare incidenter än de som nu har inträffat. Det är viktigt, tycker jag, att justitieministern med allvar och öppenhet funderar över vilka åtgärder som kan vidtas.

Kriminalvårdsstyrelsen har nu avvisat förhandlingar. Vore det verkligen inte skäl att justitieministern personligen på plats sökte underrätta sig om hur det ligger till, vilka missnöjesanledningar som finns och hur befogade de är? Kriminalvårdsstyrelsens attityd att utan resonemang avvisa de krav som ställs tjänar ju inget vettigt syfte.

I går genomförde internerna på 13 anstalter en ny aktion – 450 gick i strejk – på 10 nya platser; på Hall, i Tidaholm och i Malmö har man strejkat sedan tidigare. Man vill ha förhandlingar med kriminalvårdsstyrelsen, man vill ha bättre möjligheter till kontakt mellan de intagna och deras anhöriga, man vill ha marknadsmässiga löner. Det ställs krav på bättre sanitära förhållanden från flera håll där dessa är under all kritik, man kräver hyggligare behandling osv.

Det är svårt att från utsidan fastställa om kraven är befogade, om all kritik är rättvis, men kriminalvårdsstyrelsens attityd att vägra förhandla eller ens resonera med de intagna tycker jag är helt oacceptabel. Här behövs i stället ett snabbt initiativ, om inte situationen skall förvärras. Metoden att genomföra kollektiva bestraffningar är också någonting felaktigt och stridande mot gängse rättsbegrepp. Det som nu sker är att kriminalvårdsstyrelsen drar in alla permissioner. Även de som inte deltar i aktionerna drabbas alltså.

Anser verkligen justitieministern att detta är riktigt? Vore det inte skäl att i det här läget rekommendera kriminalvårdsstyrelsen att ta ett positivt initiativ för att förbättra atmosfären?

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Men jag kan knappast påstå att jag är särskilt nöjd.

Den första stora fångstrejken inträffade 1968. Den ledde till samtal mellan anstaltsledningen och fångarnas förtroenderåd. År 1969 blev det kyligare och förtroenderådet på Hall upplöstes. Men 1970 ledde en spontan strejk igen till förhandlingar med anstaltschefen. Senare samma år ledde en strejk på Österåker till förhandlingar med dåvarande tillförordnade generaldirektören. Förhandlingar pågick medan 1 500 fångar på 22 anstalter strejkade. Resultatet blev centrala förhandlingar mellan kriminalvårdsstyrelsen och fångrepresentanter från anstalter i hela landet. Därefter följde centrala förhandlingar såväl i januari 1971 som senare i november 1971. Då ledde alltså protestaktioner från fångarna till förhandlingar såväl lokalt som centralt.

Under de mellanliggande åren har det förekommit strejker, dock inte

Torsdagen den
2 december 1976

*Om situationen på
fångvårdsanstalter-
na*

i samma omfattning som nu. Men nu leder protestaktioner till kalla handen. De leder till en arrogant attityd från kriminalvårdsmyndigheterna. De leder till repressalier som är tvivelaktiga, inte minst mot bakgrund av den nya lagstiftning om isolering inom kriminalvården som riksdagen tog tidigare i år. Jag kan ge ett exempel på arrogansen.

Chefen för Malmöfängelset säger i ett remissyttrande till kriminalvårdsstyrelsen att strejken "är en form av exhibitionism, som väl är helt begriplig med hänsyn till de intagnas mentalitet och situation". Det vore ett renhållningsarbete om justitieministern kunde ta avstånd från en sådan tolkning av vad som sker på landets fångvårdsanstalter.

Jag sade att repressalierna är synnerligen tvivelaktiga. Man tillgriper alltså isolering av dem som deltar i strejken, man tillgriper kollektivt permissionsförbud. Men i den ändrade 47 § lagen om kriminalvård i anstalt finns det bara två typer av disciplinär bestraffning. Den ena är varning, den andra är att högst tio dagar av strafftiden icke skall inräknas i verkställighetstiden. Enligt den lagen finns alltså inte vare sig isolering eller kollektivt permissionsförbud som bestraffningsform. Jag skulle gärna vilja att justitieministern här klart deklarerade på vilka grunder de repressalier som i dag förekommer ute på anstalterna är förenliga med den gällande lagstiftningen.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Jag vill understryka att utöver bestämmelserna i 36 § lagen om kriminalvård i anstalt, som jag redogjorde för tidigare, finns det inte några bestämmelser om överläggningar mellan kriminalvårdens myndigheter och de intagna. I det sammanhanget vill jag anmärka att det ingalunda är fråga om ett partsförhållande mellan de intagna och kriminalvårdsstyrelsen och att man därför inte kan göra några jämförelser med förhållandet på arbetsmarknaden i fråga om förhandlingar.

Herr Lövenborg och även herr Gahrton har sagt att det skulle förekomma kollektiva bestraffningar, som enligt herr Gahrton inte hade stöd i gällande bestämmelser. Jag vill framhålla att vad som har föreskrivits från kriminalvårdsstyrelsens sida är bl. a. att permissioner skulle dras in på de anstalter där strejker pågick, oavsett om de intagna deltog i strejken eller inte. Vidare har styresmannen bemyndigats att låsa in de intagna även under fritid om detta erfordrades för att ordning och säkerhet skulle kunna upprätthållas. Detta är alltså icke några bestraffningar utan åtgärder som har ansetts erforderliga med hänsyn till att personalen under den pågående strejken är sysselsatt med att hålla förhör med de intagna och därför inte kan förbereda permissioner i vanlig ordning. Likaså kan inlåsning tillgripas om styresmannen anser att det är erforderligt ur säkerhetssynpunkt.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Nu säger herr justitieministern att den kollektiva bestraffningen inte skall uppfattas som en kollektiv bestraffning, utan att

det handlar om andra saker – det handlar om att hålla ordning osv. Men faktum är att detta är en kollektiv bestraffning som drabbar alla, oavsett om de deltagit i strejk eller ej. Jag tror att det hade varit bra om justitieministern hade tagit avstånd från kollektiv bestraffning, därför att det finns inget stöd för sådan i behandlingslagen.

Kriminalvårdsstyrelsen kan naturligtvis behålla den hårdnackade attityden att man inte skall förhandla under pågående strejk, men här finns – det vill jag påstå – ett partsförhållande, även om det inte heter så. I praktiken handlar det om det. Här är också fråga om huruvida prestige skall väga tyngre än målsättningen att förbättra atmosfären.

Om man som jag under min tid i justitiekammaren besökt åtskilliga av landets fångvårdsanstalter vet man att det existerar uppenbara missförhållanden, som verkligen inte bidrar till att förbättra någon människa utan enbart till att förstärka aggressioner. Jag har i likhet med landets tidigare justitieminister aldrig trott på att fängelsevistelse gör människor bättre eller att det är någon vettig form att tackla samhällsproblemen på. Men fångvårdsanstalter kommer med sannolikhet att finnas under lång tid framöver, och då gäller det ju att göra förhållandena så drägliga som möjligt för dem som finns bakom murar och taggtråd.

Justitieminister Romanus har ännu inte haft tillfälle att i denna kammare utveckla sin grundläggande filosofi på det kriminalpolitiska området, men det finns en uppenbar möjlighet för justitieministern att bidra till en lösning av det nu så fastlåsta läget. Inte så att justitieministern skall diktera för kriminalvårdsstyrelsen, för då blir han beskyldd för ministerstyre, men statsrådet kan ha sådana bestämda meningar att kriminalvårdsstyrelsen inte kan nonchalera dem. Och jag tycker verkligen att i det här fallet vore det på sin plats.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Justitieministern tolkar den nya lagen om kriminalvård från 1974 så att centrala förhandlingar på sådant sätt som skedde 1970 och 1971 tydligen inte kan förekomma. Jag var inte ledamot av riksdagen 1974, så jag vet inte om kammaren var medveten om att man gjorde en inskränkning i förhandlingsmöjligheterna inom kriminalvården. Jag vågar en gissning att kammaren inte var medveten om det.

Justitieministern säger också att man inte kan jämföra med förhållandena på arbetsmarknaden. Då är det ganska märkligt att läsa en rapport från brottsförebyggande rådets arbetsgrupp rörande anpassningsstöd åt straffade, som heter "Anpassning i arbetslivet", där det bl. a. heter:

"Med idéer hämtade t ex från läkningsvården skulle f d straffade kunna ge frigivna ett psykologiskt stöd som hjälper dem över den första tidens motgångar och besvikelser. Likaså bör den fackliga medvetenheten hos de intagna på anstalterna uppmuntras. Även om det nuvarande sanktionssystemet inte möjliggör företagsdemokrati vid anstalterna i samma utsträckning som i arbetslivet, bör de intagnas vilja att organisera sig och hävda vissa gemensamma intressen betraktas som ett positivt inslag

Torsdagen den
2 december 1976

*Om situationen på
fångvårdsanstalter-
na*

i anstaltslivet – något att bygga vidare på inför frigivningen.”

Jag vill fråga justitieministern om han anser att kriminalvårdsmyndigheternas agerande i dag är i överensstämmelse med den grundsyn som brottsförebyggande rådet här har gett uttryck för. Om han inte anser det vill jag fråga: På vilket sätt har läget förändrats? Och vill justitieministern vidta några åtgärder?

Slutligen vill jag som ledamot av utredningen om isolering inom kriminalvården fråga vad det är för mening med vårt utredningsarbete, om kriminalvårdsmyndigheterna – efter det att riksdagen har avskaffat isoleringsstraffet – kan urholka lagen med den motivering som bl. a. överdirektör Fischier anför i dagens nummer av tidningen Arbetet: ”Vår personal har så mycket annat att göra under en strejk så man hinner inte behandla permissionsansökningar från fångarna.”

Med hänvisning till organisatoriska skäl urholkar alltså myndigheterna riksdagens intentioner. Är det verkligen justitieministerns mening att det skall gå till så, och vad fyller i så fall utredningen om isolering inom kriminalvården för funktion? Vi skall ju enligt direktiven plocka bort de rester av isoleringsstraffet som finns kvar.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Till herr Lövenborg vill jag endast säga att det inte i dag är tillfälle att närmare utveckla de allmänna principerna inom kriminalvården.

Herr Gahrton uppger att det skulle ha skett någon ändring på det här området 1974 genom den nya lagen om kriminalvård i anstalt. Nej, tidigare fanns inga bestämmelser alls. De bestämmelser som nu finns tillkom 1974. Det är klart att överläggningar kan ske i denna fråga. Det är också, som jag nämnde i mitt svar, kriminalvårdsstyrelsens avsikt att komma till diskussion på denna punkt.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Att justitieministern inte kan utveckla sin kriminalpolitiska filosofi inom ramen för den här lilla frågedebatten har jag naturligtvis all förståelse för.

Jag vill ännu en gång återkomma till frågan, om det är riktigt att tillämpa kollektiva bestraffningsformer såsom indragning av permissionerna. Jag tycker att den här debatten redan visat att man inte får göra så. Det finns inget stöd i behandlingslagen för att gå fram på det sättet. Kriminalvårdsstyrelsen har därmed gått utöver sina befogenheter.

Jag hinner med att ta upp ett annat krav som ställs i sammanhanget. Det handlar om att de intagnas arbete skall betraktas som meningsfullt och att de intagna när de lämnar fängelserna skall vara bättre rustade för återinträde i det normala livet. Kravet gäller alltså marknadsanpassade löner. Jag ställer frågan: Kan justitieministern säga om det förbereds förslag till marknadsanpassade löner på samtliga fångvårdsanstalter, och

när kan det förslaget i så fall bli verklighet? Jag tror att ett sådant besked skulle tas emot mycket positivt.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Justitieministern säger att det tidigare inte fanns några bestämmelser alls. Om det fanns bestämmelser eller om det fanns en praxis, är faktum ändå att det 1970–1971 förekom centrala förhandlingar under betydande uppmärksamhet och med en betydande organisatorisk insats såväl av kriminalvårdsledningen som av fångarnas organisationer.

Om justitieministern nu i sitt svar hänvisar till lagen från 1974 och säger: "Utformningen av lagrummet ger vid handen att överläggningsrätten har begränsats till att gälla den egna anstalten och där tjänstgörande personal" måste detta väl ändå enligt varje rimlig tolkning innebära en förändring, en förändring till större restriktivitet!

Jag noterar att justitieministern inte svarar på min fråga, om de repressalier som nu drabbar fångarna är förenliga med intentionerna bakom – och för den delen också med lagtexten i – det beslut som riksdagen fattade i våras. Jag hoppas att justitieministern vill ge ett svar på den frågan. Det vore märkligt om man som riksdagsledamot skulle vara tvungen att vända sig till JO för att få klart för sig om myndigheternas beslut är i överensstämmelse med riksdagens intentioner och den politiska vilja som väl ändå måste finnas på regeringsnivå.

Jag vill bara avslutningsvis ställa en fråga. Det finns en oro nu för att det har skett en försämring av kriminalpolitiken efter den nya regeringens tillträde. Jag vill gärna att dessa farhågor med kraft dementeras, så att det går hem hos alla dem som jobbar inom kriminalvården.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! Med anledning av den fråga herr Lövenborg nu riktade till mig kan jag säga att frågan om en utredning angående arbetsmarknadsanpassad lön på fängelserna f. n. – på grund av en framställning från riksdagen – är under övervägande i justitiedepartementet.

Beträffande vad herr Gahrton sade i sitt senaste anförande vill jag bestrida att regeringen har vidtagit några åtgärder i fråga om förhållandena på anstalterna. Den lagstiftning som gällde före den 19 september 1976 gäller fortfarande. Såvitt jag har mig bekant har inte heller kriminalvårdsstyrelsen utfärdat några ändrade föreskrifter innan oroligheterna började. Frågeställarna talar om en spänd situation och oro på fängelserna. Jag menar att det är klart att personalen sedan strejkerna började blivit mer än vanligt sysselsatt med sådana frågor och därför inte kan hinna med att tillämpa vanliga regler om permissioner och bevilja permissioner i samma utsträckning som förut.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Jag tycker att den fortsatta debatten har givit belägg för riktigheten i mitt påstående att det inte finns något stöd i behand-

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

*Om situationen på
fångvårdsanstalter-
na*

lingslagen för att på detta sätt kollektivt bestraffa genom indragna permissioner och att kriminalvårdsstyrelsen därför har gått utöver sina befogenheter.

Jag noterar beskedet att man jobbar med frågan om marknadsanpassade löner. Jag ställde frågan därför att vi har haft ett regimskifte, och jag hoppas verkligen att det regimskiftet inte sätter stopp för vissa positiva steg som planerades under den förra regeringens senare tid.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag noterar justitieministerns principiella förklaring att ingen förändring har skett. Jag vill verkligen betona att vi från mitt parti inte har gått till val på ökad restriktivitet av negativt innehåll inom kriminalvården. Vi har tvärtom ofta haft anledning att kräva en liberalisering i den bemärkelsen att kriminalvården skall göra det lättare för de intagna att återanpassa sig till samhällslivet, inte minst till arbetslivet. Då är den fackliga medvetenheten, det fackliga kunnandet av central betydelse. Facklig organisation inom fängelsesystemets ram måste därför ta sig uttryck i protest mot fängelsets vardag som sådan.

Jag noterar som sagt det principiella ställningstagandet, och jag hoppas verkligen att det går hem hos alla dem ute på anstalterna som har anledning att noga lyssna på vad som här sägs. Jag hade också hoppats att det hade syntts litet mer i praxis, att det hade syntts när det gällde repressalierna – att dessa hade varit mer i överensstämmelse med de intentioner som riksdagen hade i sitt beslut i våras – och att det hade syntts när det gällt förhandlingsinställningen. Det är ändå ett faktum att 1970–1971 kunde man ha centrala förhandlingar inom kriminalvården, men i dag kan man uppenbarligen inte ha sådana. Det beklagar jag starkt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om principerna för visst slag av polisningripande

Herr justitieministern ROMANUS erhöll ordet för att besvara herr *Siegbahns* (m) den 25 november anmälda fråga, 1976/77:115, och anförde:

Herr talman! Herr Siegbahn har frågat mig vilka principer som gäller för polisens handlande vid åtgärder som den s. k. ockupationen av Kungstorget i Göteborg och det ianspråktagande av viss privat egendom som därvid har ägt rum.

Polisens huvuduppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. När det gäller polisens befogenhet och skyldighet att ingripa för detta ändamål gäller vissa allmänna grundsatser som också återspeglas i polisinstruktionen. Polisen skall sålunda alltid försöka vinna rättelse genom upplysningar och anmaningar, innan tvångsåtgärd får tillgripas. En annan ledande princip för polisverksamheten har sedan gammalt ansetts vara att polisen inte för att genomföra en tjänsteåtgärd får använda större

mått av tvång eller våld än som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte. I enlighet härmed anses polisen vara skyldig att vid ett ifrågasatt ingripande noggrant väga fördelarna och nackdelarna av ingripandet och dess konsekvenser mot varandra. Ibland kan detta leda till att ett ingripande som kanske annars skulle kunna anses befogat måste uppskjutas, t. ex. av det skälet att det just i den aktuella situationen bedöms kunna skada snarare än gagna den allmänna ordningen och säkerheten.

Det ankommer på polisledningen att självständigt överväga formerna för polisens åtgärder vid en händelseutveckling av det slag som den som vi nu har bevittnat vid Kungstorget i Göteborg. Jag vill till sist understryka att sådana situationer kan ställa polisledningen inför ytterst grannliga och vanskliga bedömningar.

Herr SIEGBAHLN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Detta är en allvarlig principfråga, och jag skall inte uppehålla mig vid några speciella detaljer i det konkreta fallet. Jag vill ändå nämna att det här bl. a. rör sig om skyldigheter för enskilda företagare att i enlighet med gällande lagstiftning – byggnadsstadgan – anordna vissa garageplatser i samband med ny- eller ombyggnad. Det kanske kan riktas viss kritik mot politiker ur olika läger för handläggningen av ärendet, inte minst för kortsiktiga taktiska spekulationer i popularitet.

Om själva händelseförloppet skall jag bara nämna att ockupanterna enligt samstämmiga uppgifter stulit ström från byggnadsföretaget och lagt sig till med, sågatt upp etc. diverse byggnadsmaterial.

Dessutom har de lyckats installera en telefon på platsen. På min förfrågan har televerket medgivit att detta skett i strid mot gällande bestämmelser.

Mot dessa olagliga handlingar begärdes polishjälp. Polisen var dock länge överksam men vidtog efter en tid den begränsade åtgärden att man lyfte bort ockupanterna, som omedelbart återkom och åter olagligt ianspråk tog materielen. Polisens motivering för åtgärdens utformning mår bäst av att inte återges. Den faktiska effekten blev självfallet att man – i motsats till syftet – uppmuntrade ockupanterna.

Enligt min uppfattning är polisens uppgift tvcklöst att underlätta genomförandet av i laglig ordning fattade beslut. I vissa tidningar har den groteska uppfattningen framförts, att det skulle ankomma på polisen att göra något slags bedömning av riktigheten eller lämpligheten av politiska beslut. Har vederbörande verkligen tänkt igenom konsekvenserna av sina tankegångar? Detta skulle ju i realiteten innebära att vi gav klartecken för skapandet av en polisstat eller i varje fall började vandra på den vägen.

Jag vore tacksam om justitieministern på regeringens vägnar klarare ville bekräfta att "land skall med lag byggas" och att polisens uppgift endast och uteslutande är att – självfallet på ett smidigt sätt – underlätta genomförandet av fattade beslut. Jag måste säga att det svar jag fått

Torsdagen den
2 december 1976

*Om principerna för
visst slag av
polisningripande*

från den synpunkten inte är särskilt tillfredsställande.

Vill man tolka detta illvilligt kan det innebära att polisen inte bara skall göra en prövning av när och exakt hur ingripande skall ske utan även en bedömning av om den beslutade åtgärden är viktig nog för att kräva att polisen ser till att den kan genomföras. Jag förmodar att detta inte är justitieministerns mening.

Det är klart att man kan anse att vår demokrati inte fungerar tillfredsställande och att de enskilda människorna inte har tillräckligt mycket att säga till om. Men då får man se till att man skapar lagliga former för inflytande. Man kan inte tillåta att vilken liten självvald grupp som helst på detta sätt kräver att ett beslut om en viss åtgärd skall upphävas. Man kan t. ex. införa folkomröstningar både på kommunal nivå och på riksnivå. En sådan ordning har mitt parti varit anhängare av. Då ger man de enskilda ett inflytande. Men man kan inte acceptera att vilken grupp som helst i en viss situation vidtar åtgärder av den här typen.

Herr justitieministern ROMANUS:

Herr talman! När det gäller frågan om polisens formella befogenhet att ingripa i det aktuella fallet vill jag först framhålla att situationen måste betraktas mot bakgrunden av grundlagens regler om mötesfrihet och demonstrationsrätt och mot bakgrunden av de begränsningar i polisens rätt att upplösa allmän sammankomst som föreskrivs i lagen om allmänna sammankomster. Denna lag ger polisen rätt att upplösa sådan sammankomst, bl. a. om mötet föränleder svårare oordning eller avsevärd fara för de närvarande och andra åtgärder har visat sig otillräckliga för att återställa ordningen eller bereda skydd åt de närvarande.

Om en allmän sammankomst innefattar olaga intrång på en plats som inrättats för visst ändamål och som det är angeläget att kunna freda för obehöriga, t. ex. en avgränsad byggnadsplats, har polisen vidare rätt att ingripa med stöd av sina allmänna befogenheter för upprätthållande av ordning och säkerhet. Men i enlighet med vad jag nyss framhöll måste formerna för ett sådant ingripande noggrant övervägas från olika synpunkter, och där kan också lämplighetsöverväganden komma med i bilden, inte i fråga om den politiska bakgrunden utan med utgångspunkt i en bedömning av om det är lämpligt för polisen att göra ett ingripande.

Den redovisning av ärendet som lämnats mig synes ge vid handen att polisledningen handlagt ärendet med lugn och gott omdöme. Enligt vad jag erfarit är fallet f. ö. föremål för JO:s prövning och kan alltså förutsättas den vägen bli närmare belyst.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Det är naturligtvis inte önskvärt att här gå in på det enskilda fallet. Men mycket av vad justitieministern sade gällde ordnad demonstration på en offentlig plats. Det kanske kan råda delade meningar om detta är relevant. I detta fall var det fråga om en privat, uthyrd arbetsplats, och den som disponerade arbetsplatsen enligt avtal hade be-

gärt polisingripande. Det måste väl då vara polisens uppgift att tillse att hans rätt inte trädde för när.

Självfallet ankommer det på polisen att bedöma i vilken takt åtgärder skall vidtas. Men som jag nyss sade blev den enda effekten av polisens ingripande att ockupanterna fick en uppmuntran. Det är visserligen inte riksdagens uppgift att bedöma polisens åtgärder i det enskilda fallet, men jag vill ändå inte undanhålla den reflexionen att jag inte kan instämma i justitieministerns positiva uttalande.

Det inträffade kan få konsekvenser för framtiden, vilket egentligen är det allvarligaste. Bara i Göteborg blir flera liknande frågor aktuella, t. ex. Hagaområdets sanering, där det finns rakt motsatta politiska intressen. Nu kan ju en stor eller liten grupp få den uppfattningen att det i framtiden är fritt fram för att ockupera ett område och förhindra genomförandet av ett beslut.

Dessutom har det sagts mig att många polismän, när de velat ta hand om olika människor, mötts av kommentaren: Ja, mig kan ni gripa, men när det gäller de stora sakerna är ni väldigt försiktiga och inaktiva. – Det inträffade har alltså skapat en stor olust även inom poliskåren.

Det centrala är emellertid de principiella konsekvenserna. Jag tycker inte att justitieministern tillräckligt klart har framhållit vikten av att i demokratisk ordning fattade beslut skall kunna genomföras.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om uppräknig av vissa äldre livräntor

Herr socialministern GUSTAVSSON erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 23 november anmälda fråga, 1976/77:100, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har mot bakgrund av den nya lag om arbetsskadeförsäkring som träder i kraft den 1 juli 1977 frågat mig om jag vill medverka till att livräntor, som utgår enligt äldre lag, från den 1 juli 1977 räknas upp och i vissa fall omräknas till engångsbelopp.

Yrkesskadeförsäkringskommittén har nyligen i sitt slutbetänkande enhälligt föreslagit att äldre egenlivräntor, som grundas på minst 25-procentig invaliditet, och efterlevandelivräntor skall räknas upp med 30, 20 eller 10 %, beroende på om skadan har inträffat före år 1955, under åren 1955–1967 eller senare. Lägsta uppräknig skall vara 500 kr. Uppräkningarna föreslås ske samtidigt med att den nya arbetsskadeförsäkringen träder i kraft den 1 juli 1977.

Betänkandet har just remissbehandlats och kommitténs förslag övervägs f. n. inom socialdepartementet. Avsikten är att förslagen skall behandlas i en proposition, som skall föreläggas riksdagen i början av nästa år. I samband därmed ämnar jag redovisa min inställning till de olika delförslagen.

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

*Om uppräknig av
vissa äldre livräntor*

Torsdagen den
2 december 1976

*Om ökad utbildning
av förskollärare*

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

För några år sedan interPELLERADE jag dåvarande socialministern angående uppräknning av vissa livräntor, som fastställts för ett antal år sedan då vederbörandes inkomster låg på en betydligt lägre nivå än nu. Även om indexhöjningar tas med i bilden, är löneläget i dag inte jämförbart med vad det var för några årtionden sedan.

Med min fråga nu har jag velat uppmärksamma vår nye socialminister på de livräntor som utgår med mycket obetydliga belopp, på grund av att de baseras på de inkomster som gällde vid tiden då de fastställdes. Jag finner inte yrkesskadeförsäkringskommitténs betänkande tillfredsställande i dessa avseenden. De gamla livräntorna bör enligt min mening uppräknas så att de något så när motsvarar den livränta som utgår enligt motsvarande lön i dagens penningvärde.

Det är också högst otillfredsställande att livräntan skall minskas med tre fjärdedelar när allmän pension börjar utgå. Principiellt hör ju de två förmånerna inte samman på något sätt. Livräntan utgår på grund av en yrkesskada och pensionen på grund av den ålder vederbörande uppnått. Pensionen är inte så hög att den inkomst i form av livränta som tillerkänts en person skall behöva reduceras så kraftigt. Dessutom har möjligheterna för vederbörande att tjäna ihop ATP-poäng väsentligt minskats på grund av yrkesskadan, vilket gör att en eventuell ATP blir lägre eller i sämsta fall ingen alls.

Dessa nackdelar sammantagna gör att jag anser det vara ett rättvisekrav att ersättningsunderlaget för livränta knyts till dagens löneläge och gällande basbelopp. På så sätt kan en rättvisande livränta uppnås för dem som skadats under en tid då löneläget var så mycket lägre än det nuvarande.

Förutom att livräntorna bör räknas upp anser jag att de som utfaller med mycket ringa belopp skall kunna omräknas till engångssummor. Om sådana belopp utbetalas bör de självfallet fördelas så att inkomsten inte belastar ett enda inkomstår.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis uttala min tacksamhet för det löfte som socialministern har lämnat om att vi får en proposition till riksdagen i början av nästa år. Jag hoppas att de önskemål som jag här har framfört skall komma att beaktas vid propositionsskrivandet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om ökad utbildning av förskollärare

Fru statsrådet MOGÅRD erhöLL ordet för att besvara fru *Hjelm-Walléns* (s) den 25 november anmälda fråga, 1976/77:107, och anförde:

Herr talman! Fru *Hjelm-Wallén* har frågat mig av vilka skäl regeringen inte begagnade möjligheten att genom förslag i tilläggsbudgeten ytter-

Torsdagen den
2 december 1976

---

*Om ökad utbildning
av förskollärare*

ligare öka utbildningen av förskollärare.

Behovet av utbildad personal för samhällets barnomsorg är stort. Den i förhållande till överenskommelsen mellan staten och Svenska kommunförbundet högre igångsättningstakten när det gäller barnstugor under innevarande år kan komma att innebära att vi får ett tillfälligt ökat utbildningsbehov.

Regeringen uppdrog hösten 1974 åt skolöverstyrelsen att utreda behovet av personal för barnomsorgsyrken. Innan dessa prognoser i vad avser det långsiktiga behovet av personal har slutförts bör enligt min mening några extraordinära utbildningsinsatser inte göras. Någon säker grund för bedömningen av utbildningsbehovet på längre sikt förelåg således inte vid slutbehandlingen av tilläggsbudget I.

Enligt regeringsförklaringen skall utbildningen av personal för barnomsorgen ökas. I samband med proposition om anslag till den högre utbildningen för nästa budgetår kommer regeringen bl. a. att redovisa sin bedömning av behovet av ytterligare utbildningsplatser i förskolläraryt utbildningen.

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret, som dess värre inte innehöll någonting annat än en undanflykt. Jag känner väl till att skolöverstyrelsen har ett uppdrag att utarbeta en prognos över personalbehovet och utbildningsbehovet inom barnomsorgen fram till år 1990. Men det är inte detta långsiktiga behov jag har tagit upp i min fråga utan det som just nu är aktuellt.

Genom överenskommelsen mellan staten och Kommunförbundet förra hösten om den kraftiga utbyggnaden av barnomsorgen vidtog den socialdemokratiska regeringen extraordinära åtgärder för att öka personalutbildningen. Gränsen för ökningen sattes av tillgängliga lokaler, lärare och praktikplatser.

Under sommaren 1976 kunde beräknas att kommunerna under året ytterligare skulle öka igångsättningstakten från planerade 16 000 platser till 27 000. Så snart den socialdemokratiska regeringen fick kännedom om de siffrorna började vi undersöka om alla utbildningsmöjligheter var uttömda, och vi prövade huruvida utbildningarna kunde ökas ytterligare redan detta läsår. I första hand skulle det röra sig om ytterligare klasser inom förskolläraryt utbildningen, ytterligare kurser för barnskötare, särskilt sådana kurser som vänder sig till vuxna med erfarenhet från arbete bland barn och ungdom, vidare reaktiveringskurser för utbildad men icke yrkesverksam förskolepersonal samt ytterligare utbildning av fler lärarutbildare inom dessa utbildningar.

Tyvärr fick den socialdemokratiska regeringen inte möjlighet att realisera dessa initiativ, och den borgerliga regeringen upplever inte detta som ett område som förtjänar dess insatser.

Det är en synnerligen svag regering, menar jag, som inför sådana besked om snabbare utbyggnadstakt sitter med armarna i kors och väntar på

SÖ:s prognoser för behov som skulle gälla tiden till år 1990. Det är ju akuta åtgärder som behövs för att daghemsplatser som blir byggda också skall komma i verksamhet med utbildad personal.

Vad man politiskt arbetar med och kämpar för är alltid en fråga om prioriteringar. Det är bara att konstatera att detta område inte prioriteras av borgerliga politiker i regeringen. Jag beklagar det.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag vill erinra kammaren, liksom fru Hjelm-Wallén nyss själv har gjort, om att den nuvarande utbildningskapaciteten har beslutats med utgångspunkt i dåvarande statsrådet Hjelm-Walléns bedömningar. På hennes förslag beslöt riksdagen i våras att öka utbildningen av förskollärare innevarande budgetår så långt utbildningsorganisationen medgav.

Praktiska skäl satte en spärr för ytterligare utbyggnad.

Tillfälliga svängningar i utbyggnadstakten för barnstugor – som den som nu kunnat förmärkas – bör inte leda till en ryckighet i utbildningsplaneringen. Som fru Hjelm-Wallén nämnde alldeles nyss är en ökning av utbildningskapaciteten förenad med en rad praktiska problem, t. ex. i fråga om antagning av studerande, utbildning av seminarielärare m. m. Detta gör, enligt min bedömning, att man under pågående läsår bör visa stor försiktighet med att vidta sådana åtgärder.

Jag tycker inte att fru Hjelm-Wallén skall dra så vittgående slutsatser av vad jag här svarar på fru Hjelm-Walléns fråga. Det råder faktiskt inte fullkomlig passivitet i utbildningsdepartementet sedan fru Hjelm-Wallén lämnade det, det kan jag försäkra.

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Normalt sett är det riktigt att man bör akta sig för att göra ytterligare insatser under löpande läsår. Det ställer alltid till stora problem för dem som har att handlägga planeringen. Men denna situation är ju helt unik. Redan de insatser vi gjorde förra året var av extraordinär karaktär. När dessutom kommunerna nu bygger så mycket mera än som var beräknat, kan de som har riksansvaret inte sitta med armarna i kors. Det är detta jag tycker mig märka har skett, eftersom den borgerliga regeringen inte utnyttjade möjligheten att i tilläggsbudget föreslå ytterligare åtgärder.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag vill ännu en gång försäkra fru Hjelm-Wallén och alla andra oroliga medborgare i detta land att vi icke sitter med armarna i kors.

Regeringen utgår för sin del i planeringen av antalet utbildningsplatser från behovet av förskollärare under den kommande femårsperioden.

Nu gjorda beräkningar visar, att sammantaget för de två första åren ligger utbyggnadstakten i nivå med överenskommelsen mellan staten och Kommunförbundet. Inga tecken finns f. n. som innebär att förut-

sättningarna enligt överenskommelsen väsentligt skulle ha förändrats.

Av pressuttalanden har jag förstått, och kanske kunnat utläsa här i dag också, att den förra regeringen hade planer på att försöka öka kapaciteten i förskollärarytbildningen.

Jag utgår ifrån att det fanns planer på många områden. Men för att lägga fram förslag i tilläggsbudget, dvs. vid sidan av det ordinarie budgetarbetet, torde ändå krävas att viss händelse har inträffat som nödvändiggör en sådan åtgärd.

Det framgår av mitt svar, som jag nu lämnat, att detta enligt vårt bedömande inte är förhållandet.

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Fru Mogård talar om perioden fram till 1981. Jag talar om det akuta läge som uppkommit i och med det som hände under 1976. Kommunerna byggde då inte 16 000 platser, som var beräknat, utan 27 000 platser. Detta måste väl ändå vara en sådan förändring som skulle kunnat möjliggöra för regeringen att lägga fram ett förslag om ytterligare utbildning med start redan till våren, om viljan till det hade funnits. Jag bara konstaterar att den viljan inte fanns.

Fru statsrådet MOGÅRD:

Herr talman! Jag tycker kanske att vi kunde sluta med att ifrågasätta varandras goda vilja. Det är ju faktiskt inte detta diskussionen gäller, utan vilken bedömning den nuvarande regeringen har gjort i förhållande till den tidigare regeringens eventuella planer.

Jag är inte så alldeles säker på att den tidigare regeringen heller skulle ha funnit det lämpligt, med hänsyn till att vi inte skall ha ryckighet i planeringen, att komma med förslag i tilläggsbudgeten.

Det är klart att fru Hjelm-Wallén alltid kan säga: Jo, visst hade vi tänkt det. Då svarar jag: Men det var ju synd, för vi tänker inte likadant!

Fru HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Nej, det är riktigt – vi tänker inte likadant.

Planerna var så långt utformade att efter kontakter mellan ministrarna i socialdepartementet och utbildningsdepartementet offentliggjorde jag de planer som vi hade. Det gjorde jag i ett tal den 31 augusti, så fru Mogård behöver inte sätta det i fråga. Men situationen är den att vi tänker inte likadant och prioriterar tydligen inte detta område på samma sätt. Jag beklagar det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om utländsk beskicknings inflytande på svensk myndighets personalpolitik

Fru utrikesministern SÖDER erhöll ordet för att besvara herr *Måbrinks* (vpk) den 24 november anmälda fråga, 1976/77:102, och anförde:

Herr talman! Herr Måbrink har till mig ställt följande fråga: "Anser utrikesministern att främmande beskickningars inblandning i svenska myndigheters personalpolitik genom politiska misstänkliggöranden skall vidarebefordras av utrikesdepartementet?"

Enligt 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser, till vilken Sverige anslutit sig, skall "alla officiella mellanhavanden med den mottagande staten, vilka anförtrotts beskickning av den sändande staten, avhandlas med eller genom förmedling av den mottagande statens utrikesministerium eller, om så överenskommit, annat ministerium".

Redan innan Sverige anslöt sig till Wienkonventionen skedde enligt etablerad praxis utländska ambassaders kontakter med svenska departement och myndigheter genom utrikesdepartementet.

När utländska ambassader i sina kontakter med utrikesdepartementet tar upp frågor som berör andra departements eller myndigheters verksamhet vidarebefordrar således utrikesdepartementet, i enlighet med Wienkonventionen och etablerad praxis, vad ambassaden haft att anföra för berörd parts kändedom.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Skall jag tolka svaret så, fru utrikesminister, att när en svensk myndighet – i detta fall en polismyndighet – anställer en svensk medborgare för tolkningsuppdrag skall främmande länders ambassadörer kunna springa upp på utrikesdepartementet och blanda sig i den här inre svenska frågan och säga, att den tolken vill vi inte att ni skall anställa? Är det så jag skall tolka fru utrikesministerns svar, då är det uppseendeväckande.

Detta är ju i realiteten vad som har hänt i det här fallet. Den iranske ambassadören gick upp till UD, beklagade sig och framförde, efter vad jag kan förstå, direkt kravet att Solnapolisen skulle avpollettera den anställda tolken. Ordningen bör väl i dylika fall ändå vara att UD bestämt avvisar sådan inblandning från ambassadörens sida.

Och vidare: UD skall väl inte heller vidarebefordra handlingar – låt vara att det nu var en PM – till polismyndigheten, för det är ju indirekt att tillgodose den här ambassadörens krav.

UD:s handlande i det här fallet strider såvitt jag kan förstå mot regeringsformens 11 kap. 7 §, och jag vill ställa två frågor:

1. Tänker utrikesministern i fortsättningen bestämt avvisa utländska beskickningschefers försök att kränka svensk suveränitet?

2. Tänker utrikesministern se till att svenska myndigheter – i detta fall UD – i fortsättningen inte bryter mot svensk grundlag?

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Jag vill som svar på de två frågor som herr Måbrink slutade sitt anförande med säga att även den här regeringen – det var under den förra som ärendet handlades i utrikesdepartementet – självfallet kommer att följa svensk lag och kommer också, vilket är viktigt att understryka, att liksom andra berörda följa den överenskommelse som Wienkonventionen utgör.

Bakgrunden till den av herr Måbrink åberopade promemorian, som UD överlämnade till polismyndigheten, är att den iranske ambassadören hade besökt chefen för den politiska avdelningen och då berört vissa tolkars politiska hemvist. Chefen för den politiska avdelningen framhöll för ambassadören att UD inte har några möjligheter, och inte heller ämnar skaffa sig några, att påverka enskilda svenska myndigheters förfarande i anställningsfrågor. Men vi har också att informera berörda myndigheter om uppgifter av det här slaget som vi får. Det är myndigheterna själva som sedan drar slutsatserna. Och det vore helt felaktigt om vi skulle blanda oss i de svenska myndigheternas ämbetsutövning. Den prövas ju av rättsvårdande myndigheter. Eftersom Wienkonventionen fungerar som den gör blir det inte ett springande mellan ambassaderna och svenska myndigheter, utan nu sker kontakten genom UD, och det är alltså en garanti. Vi skulle kunna få ett helt oacceptabelt förhållande, om ambassaderna själva i sådana här fall skulle uppsöka berörda myndigheter.

Vi har alltså följt de konventioner som vi anslutit oss till, och UD har på intet sätt påverkat det utslag som sedan blev följderna av polismyndighetens bedömningar. I själva verket skulle vi, om vi drog alldeles speciella slutsatser när vi överlämnar en uppgift till en myndighet, ha utövat påverkan, men det gör vi inte när vi handlar på det sätt som vi hitintills gjort.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Vad utrikesministern nu sagt kan jag inte tolka på annat sätt än att den här nya regeringen kommer att fortsätta med en av de galenskaper som den förra gjorde sig skyldig till.

Det är riktigt att den politiske chefen vid UD påpekat att man inte kan blanda sig i en enskild myndighets personalförhållanden. Men UD skulle, om UD handlat korrekt, ha nöjt sig med den informationen till den utländske ambassadören. Det gjorde emellertid inte UD utan skickade över en pekpinne till polismyndigheten i Solna och refererade ambassadörens tal. Och polismyndigheten drog en slutsats, som tydligen sker i sådana här sammanhang, och avskedade nära nog tolken. Därefter ringde man upp en tjänsteman vid UD och berättade att åtgärder hade vidtagits. Därmed var man nöjd vid UD, och den iranske ambassadören var naturligtvis också jättenöjd, för det var precis så han ville att det skulle fungera. Jag kan inte acceptera och inte heller tro, fru utrikesminister, att Wienkonventionen innehåller bestämmelser om att främmande länder skall kunna blanda sig i svenska myndigheters personalpolitik.

Torsdagen den
2 december 1976

*Om utländsk
beskicknings
inflytande på svensk
myndighets
personalpolitik*

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Jag vill påpeka att det inte var någon pekpinne som riktades mot den myndighet som var berörd i det här avseendet utan en upplysning som lämnades. Det är myndigheten själv som har att dra slutsatserna.

Skulle vi däremot gå in för en ny praxis, i strid mot Wienkonventionen, och göra avgränsningar i upplysningarna skulle det uppfattas som pekpinna. Det är det vi velat undvika i det här fallet – och vi kommer att göra så fortsättningsvis. Men i situationer där det står i uppenbar strid mot svensk lag och de konventioner vi anslutit oss till att vidarebefordra upplysningar kommer vi inte att göra det. Vi har inte på något sätt föreskrivit vad den här myndigheten skulle vidta för åtgärder, utan det har helt och hållet varit fråga om upplysningar.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Men, fru utrikesminister, vad UD nu gjort strider ju mot grundlagens 11 kap. 7 §. Det går inte att komma undan med att säga: Det var inte direkta order, det var bara en PM, en upplysning. Tydligt uppfattades det hela ändå av polismyndigheten i Solna som en indirekt order att avpolletera tolken i fråga, och det var också det som polismyndigheten i Solna gjorde. Därefter ringde polismyndigheten upp UD och meddelade resultatet.

Är inte detta en pekpinne åt polismyndigheten att se till att få undan den svenske medborgaren i fråga, så som den iranske ambassadören begärt.

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Jag vill bara en än gång understryka att vi inte utdelar order i sådana här avseenden. Det är myndigheten själv som prövar.

Överläggningen var härmed slutad.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att meddelandet om interpellationssvar och besvarandet av återstående frågor skulle uppskjutas till dess att de på föredragningslistan upptagna utskottsbetänkandena behandlats.

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1976/77:28 och 29 till konstitutionsutskottet

1976/77:30 och 31 till skatteutskottet

§ 11 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1976/77:58.

§ 12 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1976/77:13 med förslag till ändring av vissa tilläggsbestämmelser i riksdagsordningen

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

Rätt till sjukpenning vid förlust av idrottsinkomst

§ 13 Rätt till sjukpenning vid förlust av idrottsinkomst

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:8 med anledning av motion om rätt till sjukpenning vid förlust av idrottsinkomst.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Under 1975 föreslog herr Petersson i Röstånga och jag i en motion att de idrottsmän som får en väsentlig del av sin inkomst genom sitt idrottsutövande skulle få räkna den inkomsten som sjukpenninggrundande. Motionen var föranledd av att en del idrottsmän som var kontraktsbundna med sin förening och erhöll en väsentlig del av sin inkomst för detta – de betalade också skatt för inkomsten – inte kunde tillgodoräkna sig denna inkomst som sjukpenninggrundande.

Det uppstod betydande problem för de här människorna, som tog kontakt med mig. De var nämligen inte – när de skrev sina kontrakt – införstådda med att de bara skulle få grundpenning vid sjukdom. Det gick självfallet bra så länge de var kontraktsbundna – då erhöll de ersättning från föreningen. Men efter kontraktets utgång året därpå hade de bara sina 8 kr. om dagen. Några av dem hade bildat familj, och det var rätt svårt att klara sig på 8 kr. per dag.

När socialförsäkringsutskottet behandlade den här motionen förra året tog utskottet inte ställning till frågan i sak därför att två besvärssärenden låg i försäkringsdomstolen för prövning. Det gällde två fotbollsspelare, som hade överklagat. Men när försäkringsdomstolens beslut kom i december 1975, efter två år och åtta månader, sade försäkringsdomstolen nej. Strax därefter antog riksdagen beslut om enhetliga regler för beräkning av socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster. Vi ansåg att de synpunkter vi hade skulle vara tillgodosedda genom detta beslut. Vad vi motionärer önskade var att de idrottsmän som har en väsentlig inkomst av sin idrottsutövning skulle få denna inkomst beräknad som sjukpenninggrundande. Vi var således inte i det första skedet ute efter att de skulle erhålla ATP och liknande sociala förmåner.

Från och med den 1 januari 1976 gäller följande om sjukpenninggrundande inkomst enligt 2 § lagen om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring. Ersättning i penningar eller naturaförmåner, som i första stycket av paragrafen sagts, för arbete som någon utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst 500 kr., anses såsom inkomst av anställning.

Torsdagen den
2 december 1976

*Rätt till sjukpenning
vid förlust av
idrottsinkomst*

Uppdragsinkomsten skall alltså enligt riksdagens samstämmiga bedömning vara sjukpenninggrundande och pensionsgrundande inkomst.

Vi motionärer ansluter oss självfallet till utskottets motivering och till riksdagens beslut och anser, oavsett om inkomsten kommer från politiskt deltidsarbete, från fiolspel eller från annan verksamhet vid nöjesföreställning skall inkomsten vara pensionsgrundande osv. Det fanns inga speciella undantag härifrån i riksdagens beslut.

Men detta gällde tydligen inte idrottsmännen. Därför återkom vi med en förnyad framställning till riksdagen, och vi stödde oss då på riksdagens beslut i december förra året att några särregler inte skall finnas för någon speciell yrkesgrupp. Utskottet har föredömligt skickat ut motionen på en remissomgång till olika berörda parter. De remissinstanser som handhar de sociala försäkringarna, såsom försäkringskassorna och Försäkringskassaförbundet, ställer sig positiva till de synpunkter som framförts i motionen. Försäkringskassaförbundet säger bl. a., att genom den lagändring som numera skett i fråga om uppdragsinkomster bör enligt förbundets mening förutsättningarna för att även från lagens synpunkt kunna betrakta ersättning från idrottsutövning som inkomst av anställning ha ökat betydligt. Förbundet tillstyrker därför motionen och hemställer att frågan utreds.

Däremot har Sveriges riks-idrottsförbund, Svenska fotbollförbundet och Svenska ishockeyförbundet avstyrkt bifall till motionen. Från de hållen anser man att det skulle bli katastrof och ruin, om man skulle få ikläda sig detta ansvar. Vi vet från andra diskussioner i riksdagen om sociala förmåner att det alltid förs fram tankar om undantag från det sociala skyddet. Men socialförsäkringsutskottet uttalade förra året, då man i en motion begärde undantag från lagen, att något undantag inte skulle förekomma.

Vi motionärer är medvetna om att man i och för sig i det första skedet, innan man hunnit revidera sina uppgörelser med en del av idrottsmännen – de är trots allt relativt få i dag – såsom vid andra löneberäkningar kommer att få ta hänsyn till vad de sociala kostnaderna innebär i den totala summan man utbetalar. Om dessutom exempelvis en fotbolls- eller ishockeyspelare har en viss inkomst ett år, t. ex. 30 000 kr., och man vid uppgörelsen säger att si och så mycket av detta skall gå till sociala avgifter, får man också ta hänsyn till att spelaren annars skulle ha fått betala en del av dessa pengar i skatt. Han får alltså en trygghet, och det är vad de här ungdomarna, framstående fotbollsspelare som har besökt mig, anser. Man har inte när kontraktet skrevs haft reda på att man bara skulle få grundavgiften.

Det är klart att vi motionärer är medvetna om att spelarna har försäkringar under den tid de är kontraktsbundna, men problemet är ju att när kontraktet går ut följande år har de över huvud taget inte mer än den här grundpenningen att leva på.

Jag har litet svårt att hänga med i utskottets resonemang att eftersom en idrottsutövare slutar med aktiv idrott redan i 30-årsåldern har han

möjlighet att sedan tjäna in erforderliga pensionspoäng. Det är väl i och för sig riktigt, men utskottet glömmer bort att det är de femton bästa åren, då inkomsten är störst, som man vill tillgodoräkna sig. Det är ju den största inkomsten som ger utslag i pensionen.

Nu säger utskottet att man erfarit att Riksidrottsförbundet inom kort avser att "i samråd med närmast berörda specialidrottsförbund påbörja en undersökning av möjligheterna att få till stånd enklare och mera enhetliga former för verksamheten inom elitidrotten". Därför avstyrker utskottet motionen.

Nog förefaller det underligt att man inom ett visst verksamhetsområde skall avvakta att förhandlingar sker, eftersom utskottet förra året så klart sade ifrån att några särbestämmelser inte skall gälla. Jag hoppas bara att utskottet i detta avseende inte har förlitat sig alltför mycket på Riksidrottsförbundets möjligheter att uppnå samstämmighet. Tidningsuppgifterna varierar ju om hur höga transfersummor m. m. som föreningarna betalar för sina spelare.

Vi motionärer kan bara säga att vi skall ha denna fråga under uppsikt. Det har sagts inför utskottet att Riksidrottsförbundet kommer att verkställa den här genomgången snart. Men från annat spelarhåll har uttalats att det troligtvis inte kommer att bli gjort inom en snar framtid.

Här är det emellertid fråga om samstämmighet när det gäller de sociala förmånerna. Därför har vi mycket svårt att förstå att en enda grupp som har en väsentlig del av sin inkomst från ett kontraktbundet uppdrag skall stå utanför hela försäkringssystemet. Vi var, som jag nämnde tidigare, i första hand ute efter att idrottsutövarna skulle få en något så när rimlig sjukpenning som grundade sig på deras beskattade inkomst, men eftersom riksdagen tog det här otvetydiga beslutet om att alla uppdragsinkomster skulle med i det sociala systemet och vara pensionsgrundande m. m., trodde vi att det även skulle gälla för de här idrottsutövarna.

Herr ASPLING (s):

Herr talman! Jag kan i långa stycken instämma i vad herr Andersson i Örebro här har anfört, och det är med tillfredsställelse jag konstaterar att det är ett i hög grad enhälligt socialförsäkringsutskott som står bakom betänkandet nr 8.

Jag vill gärna, herr talman, säga att det är en viktig fråga som herrar Andersson i Örebro och Petersson i Röstånga har aktualiserat i sin motion, och jag kan försäkra att den varit föremål för ingående diskussion i utskottet och för en mycket omfattande remissbehandling. Uppfattningen bland remissinstanserna är, såsom framgår av betänkandet och även av vad herr Andersson i Örebro framhöll, delade. Riksförsäkringsverket, Försäkringskasseförbundet och försäkringskassorna anser att många skäl helt naturligt talar för att även inkomst av idrottsutövning bör utgöra underlag för beräkningen av socialförsäkringsförmåner, medan idrottsrörelsens representanter här har en annan uppfattning.

Torsdagen den
2 december 1976

*Rätt till sjukpenning
vid förlust av
idrottsinkomst*

Herr talman! En i hög grad sakkunnig person i idrottsfrågor – jag tänker på president Kekkonen – talade vid Föreningen Riksidrottens vänners 60-årsjubileum i Stockholm för några dagar sedan. Enligt tidningsreferat framhöll han bl. a. att hela idrotten i dag befinner sig vid en betydelsefull vändpunkt och att amatöridrotten tillämpar regler som härstammar från förra århundradet. Han påpekade att en idrottsman av vilken man kräver lysande resultat helt enkelt inte kan ha något civilt arbete, utan han är tvungen att inrikta sig på total träning.

Utän att i något avseende vidga denna debatt till den större och sannerligen komplicerade frågan om gränsdragningen mellan amatöridrott och professionell idrott så finns den frågan på sitt sätt inrymd i det här ärendet.

Utskottets ställningstagande i sakfrågan är mycket positivt. Vi menar att det är berättigat att en idrottsman som till följd av sin idrottsutövning helt eller delvis avstår från annan sysselsättning skall ha möjlighet att tillgodoräkna sig inkomst av denna idrottsutövning som underlag för beräkning av socialförsäkringsavgifter. Men vi anser det inte riktigt att man redan nu genom lagstiftning på detta område medverkar till att styra idrottens egna verksamhetsformer. Detta är med andra ord en principiellt viktig fråga, som inte kan avgöras utan hänsynstagande till idrottsrörelsen själv. Det har också varit bestämmande för vårt slutliga ställningstagande i frågan.

Den undersökning som Riksidrottsförbundet tillsammans med de närmast berörda specialförbunden nu skall påbörja – jag utgår från att man kommer att sätta i gång detta arbete så snabbt som möjligt – avser att komma fram till enklare och mer enhetliga former för verksamheten inom elitidrotten. Det bör också leda till att förutsättningarna för en lösning av denna sociala trygghetsfråga så småningom kan komma till stånd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 8.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Utskottet ställer sig ju positivt till motionen, men hur positivt utskottet än må vara löser vi ändå inte problemet här i dag.

Jag sade tidigare att vad vi motionärer är ute efter är att i första hand klara upp sjukförsäkringsfrågan för de kontraktbundna spelarna. Genom det beslut som riksdagen fattade blev det emellertid omöjligt att bryta loss enbart sjukförsäkringen ur det sociala systemet. Det kanske hade varit enklare att göra det tidigare, men då fanns ju det där överklagandeärendet, som låg i försäkringsdomstolen.

Det är nu inte mycket mer att orda om i denna fråga. Jag och min medmotionär kommer givetvis att bevaka den, och vi får kanske anledning att återkomma i ärendet, om ingenting händer.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
2 december 1976

*Offentliganställdas
pensioner*

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:9 med anledning av motioner om offentliganställdas pensioner.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Vi moderater är väl inte riktigt nöjda med utskottsbetänkandets formulering. Jag föreställer mig att detsamma gäller folkpartisterna och förmodligen också centerpartisterna. Det beror helt enkelt på att motioner av liknande slag tidigare har lämnats till arbetsmarknadsutskottet och den 9 november i år avslagits här i kammaren. Där ligger alltså orsaken både till att vi har fått skriva som vi har gjort i utskottets betänkande och till det särskilda yttrande som finns fogat till detta. Om de här motionerna hade fått behandlas i ett sakutskott som socialförsäkringsutskottet, hade troligen skrivningen blivit en annan än vad den blev i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Vi har inte minst från moderat håll mycket länge agerat i de här frågorna, som gäller statligt anställdas pensionsförhållanden, och vi har också kunnat konstatera att vi har uppnått vissa resultat under årens lopp. Ett resultat är att statspensionen numera är indexreglerad och alltså knuten till basbeloppet. Tidigare har man varje år förhandlat om tillägg till statspensionen, men nu följer pensionerna basbeloppet och får därmed en automatisk anknytning till penningvärdeförsämringen. Det tycker vi är väldigt bra, och vi har också föreslagit det många gånger.

Att det har funnits orimligheter i det statliga pensionssystemet framgår faktiskt av utskottets betänkande. Det sägs där att fr. o. m. det förestående årsskiftet kommer lönetillägg att bli pensionsgrundande även när det gäller statspensionen. Tidigare har tillägg till statlönen varit pensionsgrundande på ATP-sidan men icke på den statliga sidan, och det har gjort att lönetilläggen har försvunnit i pensionshänseende vid samordningen med statspensionen. Det är faktiskt att trola bort en rättmätig pension för de statsanställda. Man skall alltså rätta till detta nu. Även här får vi se en förbättring, och det gläder oss mycket.

Livräntorna har vi också bråkat om i många år här i kammaren. De är nu indexreglerade från 1973, och alla livräntor i framtiden kommer att vara indexreglerade. Däremot är de gamla livräntorna inte indexreglerade. Vi hörde bara för en timme sedan en fråga besvaras av socialminister Gustavsson, varvid han talade om, att livräntor som grundar sig på en yrkesskada kommer att räknas upp. Men det finns andra livräntor också, s. k. ofullständiga pensioner, som man inte har talat om. Jag tycker att det är väldigt angeläget att vi försöker förbättra dem.

Jag känner en kvinna som under tragiska omständigheter blev änka 1957. Hon fick då en livränta på 300 kr. i månaden. Ända upp i 70-årsåldern har hon försökt skaffa sig ett tillägg till folkpensionen genom en kaféörelse, men nu orkar hon inte med den längre. Hennes livränta står kvar på 300 kr. År 1957 var det ganska mycket, men i dag är det

ingenting. Det är verkligen angeläget att man tittar också på gamla livräntor och försöker justera upp dem till en rimlig nivå.

Men fortfarande, ärade kammarledamöter, samordnas pension på sidoinkomster för statsanställda med statspensionen. Denna samordning innebär att de aldrig får ATP-pension på den inkomst som de haft vid sidan av sin anställning. Även t. ex. standardtillägg till folkpensionen samordnas bort. Det finns alltså en hel del kvar att göra.

Samordningsbestämmelserna är en mycket komplicerad materia. Men jag skall ge ett exempel som jag tror att också var och en kan förstå som inte sysslar med dessa frågor.

Om jag är privatanställd och har en sidoinkomst, t. ex. som biografvaktmästare på kvällstid, får jag ATP på den sidoinkomsten ovanpå min folkpension – självfallet. Vi säger att en person är privatanställd och fungerar t. ex. som biografvaktmästare och har 10 000 kr. om året för det. Han håller på med detta i 15 år. Det betalas avgift för extrainkomsten; det finns poäng registrerad i kassorna.

Efter 15 år går han över och blir statsanställd. Fortfarande betalas det ATP-avgifter för den extra inkomsten på 10 000 kr., fortfarande registreras den i sjukkassan. Han betalar skatt på dessa pengar, han får reducerat bostadsbidrag på grund av dem; de betraktas som en vanlig inkomst. Han sitter i 15 år som statsanställd och har alltså också denna extrainkomst.

Sedan blir han 65 år gammal och skall få pension. Men då inträffar någonting synnerligen märkligt. Han får pension för de första 15 åren, när han var privatanställd. Denna ATP-pension läggs ovanpå statspensionen. Men ATP-pensionen från de sista 15 åren, när han var statsanställd, samordnas bort; det dras av lika mycket på statspensionen. Det är ju ganska fantastiskt, för det har betalats avgifter för denna inkomst hela tiden. Pengarna finns registrerade i kassan; det är bara att anordna en utbetalningsavi, så får han dem. Men de kom bort i samordningskarusellen.

Följden blir att trots att han har 30 år i ATP-systemet – 15 som privat- och 15 som statsanställd – och alltså skulle ha full ATP-pension, så får han bara för de 15 första åren. Han får alltså bara halv ATP-pension. Hade han haft denna extra inkomst som statsanställd under alla de 30 åren, hade han inte fått någon ATP.

Jag tror inte att vi behöver vara oense om att detta är orimligt.

Nu är ju ATP en laglig rätt. Vi konstaterar i vårt särskilda yttrande att ATP har av riksdagen beslutats och skall utgå. Vi hade litet olika värderingar i fråga om konstruktionen när vi tog beslutet om ATP. Men när beslutet nu är fattat och ATP är en laglig rätt, så skall den självfallet betalas ut.

Det har sagts mig att man i de pågående förhandlingarna har uppmärksammat detta. Det har hela tiden hävdats att det är en avtalsfråga, och det här skall inte riksdagen syssla med. Ja, okay, det är kanske i första hand en fråga som riksdagens lönedelegeration skall ta upp, och

jag hoppas att löne delegationen bevakar den. Men tack vare att vi har bråkat så många år om den här frågan i riksdagen har förhandlingarna tydligen blivit uppmärksammade på den och gjort vissa förbättringar. Jag är mycket glad åt att dessa förbättringar har kommit till stånd. Det har ryktats att även denna fråga skall komma upp i en förhandlingsomgång. Jag förutsätter att förhandlingarna, i varje fall representanterna för de anställda, bevakar detta område, för det är verkligen en rättvisefråga.

Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Det finns få saker som retar flitiga och strävsamma människor så mycket som känslan av att efter ett långt arbetsliv förlora egenhändigt intjänade pensioner i en oöverskådlig djungel av undantags- och samordningsbestämmelser.

Jag vet inte exakt hur många pensionärer det finns i Sverige i dag med den känslan. Men jag kan försäkra att det är många. Ja, uppriktigt sagt är det vanligare att möta pensionärer som i något avseende upplever sin pension som orättvist otillräcklig än pensionärer som är lugnt övertygade om att allt är rätt och riktigt.

Säkert förekommer missuppfattningar och felaktiga föreställningar bakom en del klagomål. Men är det egentligen så konstigt? Principerna för pensionering enligt lagen om allmän försäkring är ju egentligen rätt ensidiga.

I den utmärkta skriften "Vår trygghet", 12:e upplagan, som går ut i 955 000 exemplar, förklaras vilka som har rätt till folkpension så här: "För att ha rätt till folkpension krävs *för det första* att man är svensk medborgare och *för det andra* att man är bosatt i Sverige eller har varit mantalsskriven i Sverige från och med det år man fyllde 57 år till och med det år man fyllde 62 år." Dessutom kan invandrare och utlands-svenskar under vissa förutsättningar få folkpension.

Rätten till ATP beskrivs så här: "För att få rätt till ålderspension" – från ATP – "krävs att man haft pensionsgrundande inkomst och fått *pensionspoäng för minst tre år.*"

Med en sådan beskrivning är det inte så konstigt om det är en allmänt spridd uppfattning att alla svenskar som bor i Sverige har samma rätt till folkpension och att alla som intjänat pensionspoäng har samma rätt till ATP.

Men i ett förord till "Vår trygghet" kommer ordföranden i Folksams sociala råd, tillika riksdagsledamoten, Anna-Greta Skantz med en brasklapp. Hon påpekar: "Det är naturligtvis inte möjligt att i en bok av det här omfånget beskriva hela vår sociala politik." Det är en välbetänkt reservation, ty på de 232 sidorna har det inte funnits plats med mer än två rader om ett problem som för de flesta pensionärer från statlig eller kommunal tjänst är det helt överskuggande, två rader som bara kort konstaterar att "den statliga och kommunala personalpensionen blir

Torsdagen den
2 december 1976

*Offentliganställdas
pensioner*

--- minskad med folkpensionen och ATP". Eller i klartext: Rätten till folkpension och ATP gäller inte på samma sätt för anställda i offentlig tjänst som för övriga inkomstagare.

Resultatet blir ofta ganska makabert. Tekniskt fungerar det så att personalpensionen – eller kompletteringspensionen som den brukar kallas i samordnad form – minskar, ibland så att det inte blir någonting alls eller bara bagatellsummor kvar.

I ett brev som en pensionerad järnvägsman tillställt socialförsäkringsutskottet finns fotostatkopior på utbetalningsavier från i föl med kompletteringspensionsbelopp per månad på 83 öre, 71 öre och 9 öre. Är det konstigt om den mannen är upprörd över resultatet av en pensionering som – enligt vad han skriver – "var ordnad genom personalorganisationen och riksdagen 30 år innan ATP-lagens tillkomst".

En annan illustration och kanske mer representativ har sammanställts av riksdagens upplysningstjänst. Man har beräknat det sammanlagda pensionsutfallet för en rad statspensionärer i olika lönegrader och med olika födelseår. Låt oss titta på utfallet för kontorsbiträden i A 13. Den som är född i december 1907 och i december 1973 har en lön på 2 865 kr. i månaden får under januari–november 1974 en totalpension på 2 002 kr. i månaden – helt och hållet bestående av statlig tjänstepension. I december 1974 inträder den allmänna pensionsåldern, som ju var 67 år vid det tillfället. Men pensionen ökar inte nämnvärt, bara till 2 281 kr. Den utgörs av 1 085:18 ATP, 712:50 folkpension, 483:32 statlig pension. I augusti 1976 har pensionen ökats till 2 717 kr. Vid samma tidpunkt har ett pensionerat kontorsbiträde i A 13 med födelseåret 1908, alltså ett år yngre, exakt samma pension. Är det då inte självklart? Ja, det kan man faktiskt fråga sig. Sammansättningen av de två exakt lika stora pensionerna är nämligen rätt olika. Båda har självklart lika stor folkpension, 823 kr. Men den som är yngre har högre ATP på grund av fler ATP-poäng, 1 350 kr. per månad mot 1 253 kr. per månad för den äldre. Hur kan de då få samma slutpension? Jo, den statliga pensionen, som de arbetat exakt lika mycket för att bli berättigade till, samordnas så att den utgår med olika belopp, 639 kr. till den äldre och 543 kr. till den yngre. Resultatet blir alltså exakt samma totalpension.

Då frågar man naturligtvis: Är inte detta en ganska rimlig och rättvis åtgärd i jämlighetens tecken? Nej, jag kan inte utan vidare finna det, i varje fall inte så länge förhållandena är olika för offentliganställda och andra inkomstagare. Det är nog den största principiella bristen med hela samordningssystemet. Hur kan man begära att vissa yrkesgrupper lojalt skall acceptera en påtvingad inkomstutjämnning i pensionsåldern när jämlikhetsprincipen inte gäller alla yrkesgrupper och – framför allt – inte alla åldersgrupper i samhället? Det har alltid förefallit mig skevt att ett samhälle som inte lyckas skapa jämlikhet bland sina starka, yrkesarbetande och produktiva grupper skall genomdriva en påtvingad jämlikhet för pensionärer som inte längre kan hävda sina intressen på arbetsmarknaden.

En av effekterna av systemet beskrivs så här i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 9: "En följd av systemet är att en ökning av folk- eller tilläggs pensionsförmånerna får betydelse för en statspensionär endast i det fall ökningen innebär att dessa förmåner överstiger 65-procentnivån". Eller i klartext: För ett betydande antal pensionärer som arbetat i offentlig tjänst går en höjning av folkpensionen spårlöst förbi.

Visserligen har en förbättring skett genom en avtalsuppgörelse 1975 om en värdesäkring av statspensionerna. Men fortfarande borde man kunna kräva – det görs i fp-motionen 1975/76:2058 – att "även stats- och kommunal pensionärer får del av folkpensionshöjningarna".

Samordningssystemet innehåller också en rad andra orimligheter. En del brister håller nu på att rättas till. I ett avtal mellan avtalsverket, SACO/SR, Statsanställdas förbund och TCO av den 9 november i år blir en rad lönetillägg, som tidigare var pensionsgrundande enbart inom ATP, pensionsgrundande också inom statspensionen. Men fortfarande får de flesta stats- och kommunal pensionärerna ingen ATP på sidoinkomster, trots att de i de flesta fall är tvingade att betala ATP-avgift. Om någon däremot under en del av sitt liv haft privata inkomster och sedan statlig tjänst, utgår privat intjänad ATP ograverad. Bestämmelserna säger nämligen att samordningen enbart gäller sådana pensioner som intjänats samtidigt. Resultatet är – som herr Ringaby redan nämnt – att offentliganställda som regel ställs utanför möjlighet att förstärka sin pensionstrygghet genom sidoinkomster, en möjlighet som alltså står till buds för andra inkomsttagare. Nog borde man kunna slå fast som princip att den lagfästa rätten till ATP skall ha samma innebörd för offentliganställda som för privatanställda.

Den tidigare omnämnde järnvägsmannen har räknat ut att han på grund av samordningen av ATP på sidoinkomster på elva år gått miste om 45 000 kr., som han anser sig lagligt berättigad till och därför berövad genom "ett rättstridigt övergrepp". Orden är hårda, men jag försäkrar att de speglar en mycket utbredd och enligt min uppfattning djupt förståelig reaktion.

Mot den bakgrunden borde alla kunna vara överens om att något måste göras. Vi har från folkpartiets sida motionsvägen krävt en översyn av samordningsbestämmelserna med sikte på två huvudprinciper:

1. stats- och kommunal pensionärer skall få del i folkpensionshöjningar,
2. statspensionssystemet bör i högre grad spegla den respekt för intjänad pension som präglar privat pensionering.

Vi har också i vår motion sagt: "Riksdagen kan inte nöja sig med att hänvisa till att området är förhandlingsbart, eftersom effekterna för pensionärerna så intimt är förknippade med beslut om folkpensionsförmånerna vilka inte är föremål för förhandlingar."

Tyvärr har vi inte fått allmän anslutning till våra synpunkter. Det har ju också sedan motionen skrevs hänt en del på avtalsfronten som visar att man kan nå en god bit den vägen. Riksdagen har ju, som utskottet

Torsdagen den
2 december 1976

*Offentliganställdas
pensioner*

skriver, möjlighet att verka genom lönelegationen, något som vi från fp-håll redan tagit initiativ till.

Vi har därför avstått från reservation. Men det innebär inte att vår grundläggande principiella syn skulle ha förändrats. Den har vi uttryckt i klartext i ett särskilt yttrande. Jag vill fästa riksdagens uppmärksamhet på följande meningar i yttrandet: "Vi förlitar oss således på att lönelegationen tar upp de i motionerna berörda allvarliga bristerna i det statliga (och därmed indirekt också i det kommunala) pensionssystemet till en kritisk bedömning och konstruktiv översyn. I annat fall kommer vi att även fortsättningsvis se oss nödsakade att motionsledes fästa riksdagens uppmärksamhet på problemen."

Det är min förhoppning att en sådan utveckling skall bli onödig. I lönelegationen borde det vara möjligt att nå enighet om ett kraftfullt handlande. För jag kan inte tänka mig att de som av hänsyn till arbetsmarknadens parter avvisar riksdagsingripande därmed skulle mena att samordningssystemet som sådant är invändningsfritt. Det vore i så fall ett mycket nedslående besked till Sveriges stats- och kommunal-pensionärer.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Bestämmelser om de statsanställdas pensioner finns i statens allmänna tjänstepensionsreglemente med följdörfattningar. Vissa bestämmelser i reglementet har med verkan fr. o. m. den 10 december 1974 givits avtalskaraktär. Administrationen av statspensionerna handhas av statens personalpensionsverk. Det statliga pensionsreglementet omfattar statsanställda tjänstemän, oavsett anställningsform, vilka fyllt 20 år och innehar anställning med minst halvtidstjänstgöring.

Pension kan utgå i form av ålderspension, sjukpension – beräknad på samma sätt som ålderspensionen –, förtidspension, egenlivränta, familjepension samt familjelivränta. Statspensionerna liksom de statliga livräntorna är numera värdebeständiga. De bestäms på grundval av basbeloppet vid ingången av det år då de utbetalas.

Det är riktigt som här har sagts att statspensionerna och ATP är samordnade så till vida som att en extra inkomst vid sidan om en statstjänst och samtidigt med denna samordnas med statspensionen. Men både herr Ringaby och herr Gahrton har glömt att tala om att det finns skilda bestämmelser i dessa båda pensionssystem. Statspensionären är tillförsäkrad 65 % på slutlönen under alla förhållanden, medan ATP-pensionen uppgår till 60 % under de båda första åren.

Man har förhandlingsrätt när det gäller pensionerna, och man håller på med att förbättra dem. Jag vill påstå att tvärtemot vad herr Ringaby och herr Gahrton har sagt har personalorganisationerna uppmärksammat

problemen. Från 1960 genomfördes bruttopensionssystemet, och personalorganisationerna är väl medvetna om de orättvisor som kan föreligga. En bedömning görs från gång till gång med hänsyn till de förhandlingar som förs, och pensionerna har nu blivit förhandlingsbara.

När det gäller livräntorna vill jag liksom herr Ringaby stryka under socialministerens uppgift här i dag att socialdepartementet kommer att lägga fram förslag om reglering av tidigare yrkesskadefall inom både den offentliga och den privata sektorn.

Herr Ringaby menar att det är framstötter från honom och andra motionärer som har medfört att det blivit vissa förändringar i pensionsystemet. Jag vill inte ta ifrån honom glädjen att anse det, men jag tror att personalorganisationerna själva driver på och bedömer vilka möjligheter som finns och vilka prioriteringar som skall göras vid varje förhandlingstillfälle.

Det föreligger ett enhälligt betänkande, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Vi behöver ju inte ägna denna fråga någon längre debatt, eftersom det inte skall bli någon votering. Jag vill bara göra ytterligare ett påpekande.

Det förhållandet att det är litet olika konstruktion på de statsanställdas och de privatanställdas pensionssystem får inte föranleda att de statsanställda behandlas orättvist då det gäller ATP på sidoinkomster. Den statsanställdes pension uppgår i de flesta fall till 65 % på slutlönen, vilket är något bättre än ATP:s 60 %. Man går också efter medeltalet på de femton bästa åren när det gäller ATP, vilket kan ge ett något sämre resultat. Men för den skull skall ju de statsanställda behandlas lika när det gäller rätten till ATP på en sidoinkomst.

Det olustiga i den här historien är att om man har mycket stora ATP-inkomster vid sidan av – så stora att de överstiger statspensionen – får man det överskjutande beloppet; då gäller den allmänna pensionen. Men de allra flesta kan ju inte nå upp i så stor ATP-inkomst, eftersom de har en statstjänst, och kommer då helt bort i samordningen. Detta system är alltså oriktigt även från social synpunkt, och det finns verklig anledning för de berörda – främst lönedelegeringen och avtalsförhandlingarna – att titta på denna fråga.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Det är möjligen tacknämligt att herr Karlsson i Ronneby informerar riksdagen om sakuppgifter, som finns i utskottsbetänkandet och som på intet sätt förändrar den kritik som bl. a. jag riktat mot systemets effekter. Men det intressanta är om man skall tolka det hela så att herr Karlsson i Ronneby har en annan uppfattning än vi i folkpartiet när vi slår fast de två huvudprinciperna att stats- och kommunalpen-

sionärer skall få del av folkpensionshöjningarna och att statspensions-systemet i högre grad än f. n. bör spegla den respekt för intjänad pension som präglar privata pensioner. Det är de två viktiga principer man som politiker måste kunna hävda.

Det innebär inte att man på något sätt ringaktar de fackliga organisationernas slagkraft. Vi har ju erfarit att de fackliga organisationerna ansett att det funnits missförhållanden och att de agerat för att rätta till dessa. Men samtidigt är det uppenbart att systemet, så som det fungerar för många stats- och kommunalpensionärer, har blivit en chock när de uppnått pensionsåldern. De har tidigare inte haft klart för sig hur det skulle komma att fungera. Detta kan delvis bero på att de fackliga organisationerna ändå domineras av, för att inte säga utslutande består av, människor i yrkesverksam ålder. Pensionärerna och deras organisationer har ju inte alls haft samma möjligheter att påverka pensions-systemets utformning.

Då är det rimligt att riksdagen i någon lämplig form tar på sig sitt ansvar. Vi har varit eniga om att den lämpliga formen f. n. är att agera genom lönedlegationen. Det innebär som sagt inte att vi i sak skulle ha någon annan uppfattning än att det här finns brister. Och jag hoppas verkligen att inte heller herr Karlsson i Ronneby i sak har någon annan uppfattning än att det här finns brister, som måste rättas till.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Jag vet inte i vad mån herrar Gahrton och Ringaby haft möjligheter att följa de kongresser som de statsanställdas olika fackförbund har hållit och behandlingen av de frågor som där tagits upp. Jag kan försäkra att denna fråga har behandlats på varje sådan kongress, och man har alltid kommit till slutsatsen att bruttopensionssystemet är det bästa.

Inom de fackliga organisationerna har man alltså länge debatterat den här saken, och i december 1974 fick man ett förhandlingsavtal, som ger de fackliga organisationerna andra möjligheter än tidigare att bevaka denna fråga.

Jag vill påstå att herrar Gahrtons och Ringabys utfall här framför allt riktar sig mot de fackliga organisationerna. Dessa har att tillvarata sina medlemmars intressen, och det gör de både i detta avseende och när det gäller den direkta lönen. Jag tror också att de fackliga organisationerna har tillgång till experter som behärskar det här området bättre än vad vi kanske gör i riksdagen. Dessa experter kan säkerligen också göra de bedömningar som är nödvändiga när man vill prioritera olika frågor.

Detta är en förhandlingsfråga, och den bör få vara det.

Herr GAHRTON (fp):

Herr talman! Det är nästan så att man tror att valrörelsen inte är slut utan pågår fortfarande!

Detta är en gammal visa, och vi avvisar på det bestämdaste sådana här påståenden; vi riktar oss inte på något sätt mot de fackliga organisationerna. Jag har tvärtom sagt att vi har fullt förtroende för de fackliga organisationerna och tror att de kan uträtta oerhört mycket på detta område.

Men det innebär inte att man som politiker och riksdagsman inte har ett ansvar för samhället som helhet. Inte minst har man ett ansvar för de grupper som är svaga i samhället, grupper som inte haft samma makt och möjlighet som andra att organisera sig.

Nu har emellertid pensionärsorganisationerna under en rad år blivit starkare och starkare, och det är min förhoppning att vi i framtiden skall få ett system som gör det möjligt för pensionärsorganisationerna att i större utsträckning än tidigare förhandlingsvägen medverka vid utformningen av pensionssystemet. Det är ändå pensionärsorganisationerna som representerar erfarenheten. Det må inom de fackliga organisationerna finnas mycket tekniskt och principiellt kunnande om hur pensionssystemet fungerar, men det är bara pensionärerna som har erfarenhet av hur systemet fungerar i det individuella fallet. Det är en förhoppning som vi kan återkomma till i annat sammanhang att pensionärsorganisationernas ställning när det gäller fördelningen av det totala produktionsresultatet i samhället skall bli starkare i framtiden.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Jag vill på det bestämdaste vända mig mot påståendet att detta skulle vara ett angrepp mot de fackliga organisationerna. Var och en som har lyssnat på debatterna genom åren kan nog konstatera att så inte varit fallet från min sida.

Att bruttosystemet i och för sig är bra, herr Karlsson i Ronneby, utsluter inte att man kan göra det bättre. Det har berättats mig att man inför förhandlingsomgången överväger att undvika samordning av inkomster som inte hör till den statsanställdes lön utan kommer från annat håll, t. ex. från ett fackligt uppdrag. Sådana inkomster skulle alltså inte samordnas utan ge en pensionsrätt, som läggs ovanpå den statsanställdes pension när han blir 65 år.

Förhandlarna har tydligen själva upptäckt att samordningssystemet inte är bra. Jag vill inte ta på mig någon ära härför, men jag föreställer mig att den intensiva debatten här i kammaren hörs också av fackföreningsmänniskor. Även de kan bli uppmärksammade på en sådan här sak – vilket de tydligen har blivit i detta fall.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Jag vill tala om för herrar Ringaby och Gahrton att avtalsverket tidigare har erbjudit ett nettopensionssystem till de statsanställda, som dock har avvisat det systemet och hellre velat ha ett bruttopensionssystem. Om de nu har kommit till en omprövning under andra

omständigheter, har man med det pensionsavtal som nu föreligger möjlighet att få en ändring till stånd.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15 Obligatorisk begravningsförsäkring m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:10 med anledning av motioner om obligatorisk begravningsförsäkring m. m.

Herr FRIDOLFFSSON (m):

Herr talman! Detta utskottsbetänkande behandlar ett frågekomplex, som jag väl känner till. Jag skulle nästan kunna utse mig själv till sakkunnig på detta område.

Ärendet gäller införande av en obligatorisk begravningsförsäkring, en fråga som vid årets början aktualiserades i tre riksdagsmotioner. Jag har inte några invändningar att göra mot utskottets handläggning av dessa motionsyrkanden. Anledningen till att jag helt kort vill kommentera betänkandet är den av utskottet påhängda skrivningen om begravningsväsendets framtida utformning.

Av någon för mig obekant orsak diskuterar utskottet denna angelägenhet, fastän motionärerna i sina motioner inte har något yrkande på den punkten. I stället har utskottet genom att anknyta till en tidigare väckt och behandlad vpk-motion tydligen ansett det vara sin plikt att säga något om begravningsväsendets framtida utformning.

Vad ville då vpk med sin motion, den som utskottet nu hänvisar till? Jo, vpk ville att samhället på något sätt skulle överta ansvaret för begravningsarna. Det är här min undran infinner sig.

Efter att ha hänvisat till den av svenska kyrkan tillsatta arbetsgruppen beträffande svenska kyrkans framtida organisation torgför utskottet följande mening: "I anslutning till arbetsgruppens slutliga redovisning aktualiseras också frågan om sådana förändringar i kompetensreglerna att det kan bli möjligt för kommun och/eller församling att ikläda sig kostnader som avser den enskildes utgifter för begravningsarna." Utskottet tar visserligen avstånd från tankegångarna i vpk:s motion, men man för enligt mitt förmenande ett dunkelt socialiseringsresonemang med vpk-motionen som avstamp. Jag vet att den här skrivningen är en kompromiss, men för den skull behöver man väl inte bli alltför okoncentrerad i sina formuleringar av ståndpunkter.

Helt klart är att utskottets skrivning har väckt undran och förvåning i en del kretsar. Vad menar socialförsäkringsutskottet? Gäller detta resonemang endast huvudmannaskapet, alltså begravningsplatsernas skötsel etc., eller gäller det även vpk-kravet om en socialisering av branschen?

Jag tror att det vore bra, både för oss i det här huset och för allmänheten, om vi fick besked på denna punkt.

Därför skulle jag vara tacksam om någon av utskottets ledamöter tog talarstolen i besittning och gav ett klart besked, ett besked som folk begriper.

Herr NILSSON i Kristianstad (s):

Herr talman! Det föreligger ett enhälligt utskottsbetänkande över motionerna med krav om allmän obligatorisk begravningsförsäkring. Det borde därför inte finnas någon anledning för mig att ta till orda, men herr Fridolfsson har undrat över skrivningen och kritiserat den koppling som görs med utredningsarbetet om begravningsväsendets framtida utformning.

Den vpk-motion som vi haft till behandling tidigare har inte alls varit aktuell i samband med årets motioner. Vad beträffar socialiseringskravet som herr Fridolfsson talade om vill jag säga att det är inte utskottet som har tagit initiativet till det utredningsarbete som pågår, utan ärkebiskopen. Det är i så fall honom som herr Fridolfsson får anklaga för socialisering.

Jag tycker att man bör läsa det näst sista stycket i betänkandet, där utskottet framhåller att den i motionerna aktualiserade frågan om en grundtrygghet vid dödsfall bör bli föremål för allsidig och förutsättningslös översyn. Vi säger också att den översynen bör ske i samband med prövningen av den övergripande frågan om begravningsväsendets framtida utformning. Vi tycker att det är riktigt och naturligt att föra samman frågorna om en begravningsförsäkring och om begravningsväsendets framtida utformning och att pröva dem i ett sammanhang.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Herr Fridolfsson nämnde i sitt anförande att han ansåg sig besitta speciell kompetens på det här området. Nu råkade jag i morse höra ett referat från den pågående läkarstämman, där en talare helt riktigt påpekade att dödlighetsprocenten i Sverige är 100. Jag menar alltså att vi alla har en viss kompetens på det område som just nu behandlas.

I motsats till herr Fridolfsson vill jag uttrycka den förhoppningen att arbetsgruppen som omnämns i utskottsbetänkandet skall komma till ett resultat som betyder att förslaget i vpk-gruppens motion förverkligas. Jag tror att det är en form av socialisering som de flesta människor i vårt land accepterar, även om de röstar med moderata samlingspartiet.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Herr Nilsson i Kristianstad menar att jag borde tala med ärkebiskopen om den här frågan. Men jag är riksdagsman och sitter i en politisk församling. Just nu diskuterar vi ett utskottsbetänkande. Jag har citerat vad utskottet skrivit och hävdar att det är dunkla formu-

leringar. Då skall man givetvis diskutera den saken här i riksdagen och inte gå till något kyrkomöte.

På en punkt fick jag klart besked från herr Nilsson. Även om utskottet i sin skrivning hänvisar till vpk-motionen, har utskottet inget intresse av vpk-motioners tankegångar. Det var ju skönt att veta att utskottet inte är inne på det resonemang som framfördes av herr Olsson i Stockholm. Han har numera lämnat riksdagen så jag kan inte diskutera med honom. Men hans hugskott kommer av allt att döma inte att ha någon grogrund här i kammaren utanför hans eget parti.

Vi har väl alla någon kunskap i dessa frågor. Jag vet att motionerna har väckts med det allvarliga syftet att hjälpa familjer och närstående i en besvärlig situation.

Då jag talar om den sakkunskap jag besitter i det här hänseendet, är det min branschvana jag menar. Och jag hävdar med bestämdhet att jag har mera kunskaper där än herr Hermansson.

Herr NILSSON i Kristianstad (s):

Herr talman! Herr Fridolfsson säger att skrivningen är dunkel. Det vill jag bestrida. Den är oerhört klar när vi gör kopplingen till den utredning som sker inom svenska kyrkan. Vi tycker det är riktigt att man avvaktar den utredningen.

Kritiken om socialisering kan herr Fridolfsson – som jag tidigare anförde – lika gärna rikta till ärkebiskopen, som alltså har aktualiserat detta utredningsarbete.

I ingressen till betänkandet redovisar vi de tre motioner som ligger till grund för betänkandet. Där finns ingen vpk-motion antecknad.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! För att det inte skall råda något missförstånd vill jag säga inför kammaren att jag inte bestrider herr Fridolfssons branschvana.

Den vpk-motion som han omtalade syftade ju till att det allmänna skulle överta framför allt kostnaderna för begravningen. Jag tror det är en ståndpunkt som många människor omfattar just med hänsyn till de dyra kostnader som en familj åsamkas i samband med dödsfall.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Herr Hermansson känner tydligen inte till vad hans partikamrater har motionerat om. Det står klart och tydligt i den motion herr Olsson i Stockholm väckt att det bör ligga inom ramarna för den kommunala självstyrelsen att församling inte enbart har att svara för iordningställande och skötsel av begravningsplats utan även har rätt att utsträcka sina tjänster till att ombesörja begravningar.

Det är inte någon dunkel formulering. Jag har aldrig beskyllt vpk för att föra ett dunkelt resonemang. Detta innebär med andra ord en kommunalisering.

Vpk kommer dock inte att ha någon framgång i den här frågan. Man är en liten sekt i det politiska sammanhanget.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Självklart känner jag till innehållet i vpk-motionen. Det förhållandet att den vill kommunalisera dessa tjänster står inte i motsättning till att detta innebär ett mycket starkt förbilligande av begravningsarna och en sänkning av de kostnader det här handlar om. Det ligger också bakom detta resonemang att man skall komma fram till att i möjligaste mån pressa ner sådana här kostnader för släkt och vänner som den avlidne efterlämnar.

Jag tror att det är ett litet vågat påstående som herr Fridolfsson gör utifrån sin branschvana, att den här ståndpunkten som vi tidigare förfäktat i en motion bara skulle omfattas av en mycket liten del av svenska folket. Jag är övertygad om att ifall man gjorde en ordentlig opinionsundersökning skulle utfallet bli ett helt annat.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Bara till sist: Herr Hermansson senaste resonemang om att en kommunalisering, en socialisering i det här hänseendet skulle resultera i ett förbilligande är ett löst antagande, utan saklig grund.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1976/77:11 med anledning av motioner om rätt till ersättning från allmänna försäkringen vid sjukdomsfall utomlands m. m.

1976/77:12 med anledning av motioner om folkpensionärernas situation

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 17 Meddelande om interpellationssvar

1976/77:26 om fördelningen av statliga arbetsplatser inom Stockholmsregionen

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Jag vill meddela att interpellationen nr 26 av herr Granstedt om fördelningen av statliga arbetsplatser inom Stockholmsregionen – en interpellation som nyligen har överlämnats till mig för besvarande – inte kommer att kunna besvaras inom den föreskrivna tiden. Jag avser att samråda med herr Granstedt om tidpunkten för besvarande av interpellationen.

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

*Meddelande om
interpellationssvar*

Torsdagen den
2 december 1976

*Om förslag till
riksdagen avseende
en generell
skatteflyktsklausul*

§ 18 Om förslag till riksdagen avseende en generell skatteflyktsklausul

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) den 25 november anmälda fråga, 1976/77:104, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat mig om regeringen avser att framlägga förslag om en allmän skatteflyktsklausul och när förslaget i så fall är att vänta.

En till företagsskatteberedningen knuten expertgrupp lade i betänkan-
det (SOU 1975:77) Allmän skatteflyktsklausul fram förslag om hur en
s. k. generalklausul mot skatteflykt skulle kunna utformas. Betänkandet
har varit föremål för en omfattande remissbehandling. Flertalet remiss-
instanser ställer sig i princip positiva till tanken att införa en allmän
skatteflyktsklausul.

Det ligger i både de enskilda medborgarnas och beskattningsmyndig-
heternas intresse att taxeringarna blir likformiga och rättvisa samt att
det finns effektiva medel för att förhindra olika former av skatteundan-
dragande. Tanken på att bekämpa skatteflykten med hjälp av en ge-
neralklausul är inte ny. En sådan lösning har dock tidigare avvisats främst
med hänsyn till svårigheterna att tillgodose rättssäkerhetskravet. Expert-
gruppen har försökt ge klausulen en sådan utformning att såväl rätts-
säkerhets- som effektivitetskraven skall bli tillgodosedda. Även om fler-
talet remissinstanser – som jag redan nämnt – ställt sig i princip positiva
till förslaget har det rätt delade meningar om hur avvägningen mel-
lan de olika intressena lämpligen bör ske. Även bortsett från denna
grundläggande avvägningsfråga aktualiserar expertgruppens förslag flera
skattetekniska problem. Hit hör frågan om den allmänna skatteflykts-
klausulens tillämpningsområde och om förhållandet mellan klausulen
och de olika specialregler mot skatteflykt som redan finns. Expertgruppen
har föreslagit att klausulen skall tillämpas på nästan hela skatteområdet
och att vissa specialregler skall slopas. På båda dessa punkter har re-
missutfallet varit splittrat.

Regeringen har deklarerat sin avsikt att fullfölja det arbete som pågår
i syfte att bekämpa skattefusk och skatteflykt. Det kan visa sig att en
allmän skatteflyktsklausul är ett lämpligt medel i kampen mot skatteundan-
hållande. Möjligheterna att införa en sådan klausul övervägs inom bud-
getdepartementet. Så snart dessa överväganden har avslutats kommer
frågan att underställas regeringen.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Förra veckan behandlade riksdagen en vpk-motion med
krav på att en särskild utredning skulle tillsättas för att föreslå åtgärder
mot skattefusk och skatteflykt. Skatteutskottet hade avvisat motionen
med hänvisning till det förslag om en allmän skatteflyktsklausul som
en expertgrupp inom företagsskatteberedningen framlagt. Regeringens

ställningstagande till detta förslag borde avvaktas, sades det. Riksdagen följde utskottet.

I debatten sökte jag få klarhet i frågan huruvida regeringen tänkte komma med något förslag om en allmän skatteflyktsklausul eller inte. Det var ju rätt avgörande för ställningstagandet till motionen, eftersom skatteutskottet motiverat sitt avslagsyrkande som det gjort. Full klarhet stod dock inte att få, men man försökte ge sken av att det skulle komma ett förslag.

Budgetministern ger nu ett svar som heller inte skapar full klarhet. Han säger så här: "Det kan visa sig att en allmän skatteflyktsklausul är ett lämpligt medel i kampen mot skatteundanhållande." Men det är ju inget svar på min fråga. Herr Mundebo's svar är ungefär som det gamla stävet "om inte om vore så skulle katta vara kung". Mer säger det inte.

Vad anser budgetministern själv? Är det ett bra förslag som kommit från expertgruppen inom företagsskatteberedningen? Förslaget lades i fjol, och herr Mundebo har ju länge sysslat med skattefrågor så han kan inte vara obekant med det. Det innehåller också ett konkret förslag till lag mot skatteflykt. Om det finns olika meningar inom regeringen och den därför sitter och grunnar på frågan, när har den då tänkt färdigt? Riksdagen har rätt att få svar på den frågan.

Herr talman! Behandlingen i riksdagen av dessa spörsmål har också en politisk-moralisk sida. När riksdagen avsåg vår motion om en särskild utredning mot skattefusk och skatteflykt hade den förespeglats att det troligen skulle komma ett förslag från regeringen om en allmän skatteflyktsklausul. Nu får vi reda på av budgetministern att det inte alls är säkert att något sådant förslag kommer. Det var alltså under falska förutsättningar som riksdagen förra onsdagen tog ställning. Det hade varit hederligare om regeringen gett besked före riksdagsbehandlingen, senast i den debatt som föregick beslutet här i riksdagen.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Jag vill bara tillägga till mitt svar att innan jag avgör om jag vill lägga ett förslag för regeringen och innan regeringen sedan avgör om den vill lägga ett förslag för riksdagen skall man i denna som i alla andra frågor bedöma remissinstansernas synpunkter. Och jag vill upprepa: I princip var de positiva, men i många delfrågor fanns det kritik mot förslaget, vägande kritik.

Jag skall svara på en av herr Hermanssons frågor, nämligen den om jag tycker att förslaget är bra eller inte. Förslaget, som det kom från arbetsgruppen, är inte helt bra. Och det framgår av åtskilliga remissinstansers synpunkter. Men det är möjligt att konstruktiva uppslag i remissvaren kan beaktas så att ett gott förslag kan utformas. Vi håller på att titta på detta, och låt oss få göra det så skall jag vid en senare tidpunkt avgöra om det går att utforma en skatteflyktsklausul som beaktar både effektivitets- och rättssäkerhetssynpunkterna; båda är nämligen för

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

---

*Om förslag till
riksdagen avseende
en generell
skatteflyktsklausul*

Torsdagen den
2 december 1976

*Om förslag till
riksdagen avseende
en generell
skatteflyktsklausul*

mig mycket väsentliga.

Låt mig tillägga ytterligare en sak. För att få en effektiv kamp mot skattefusk och skatteflykt – det är för mig väldigt väsentligt – har vi inom ramen för 1972 års skatteutrednings arbete möjlighet att arbeta fram ett system som kan ge enklare och klarare skatteregler. Det kan vara ett gott bidrag till kampen mot skatteflykt och skattefusk.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Herr Mundebo säger nu att han inte anser att förslaget från den här gruppen inom företagsskatteberedningen är helt bra. Man får väl vara tacksam för litet, så jag tackar i alla fall för denna opinionsyttring från regeringens sida.

Jag vill naturligtvis inte förmäna regeringen rätten att granska de remissuttalanden som har inkommit, men jag vill ändå understryka den fråga jag ställde tidigare: När avser regeringen att ha sin granskning färdig och komma med ett förslag? Herr Mundebo anser med skäl – på den punkten är jag enig med honom – att det är bråttom att få fram förslag från de sittande skatteutredarna. Jag anser också att det är bråttom att få fram ett förslag från regeringen om en allmän skatteflyktsklausul.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Jag kommer inte att lägga ett förslag förrän jag har blivit övertygad om att man kan beakta både effektivitets- och rättssäkerhetssynpunkterna i en sådan lag.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det bör man givetvis göra. De sakkunniga inom företagsskatteberedningen har ju behandlat också de här frågorna om rättssäkerheten och jag vill bara citera några rader som förekommer i deras betänkande:

”Vi har under vårt arbete kommit till den uppfattningen, att allmänna regler om skatteflykt nu kan övervägas och att det också bör vara möjligt att avgränsa dem på ett sätt som kan godtagas från rättssäkerhetssynpunkt.” Det gör man senare i betänkandet. Jag menar alltså att rättssäkerhetssynpunkterna är tillgodosedda i det förslag som lagts från expertgruppen.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Åtskilliga remissinstanser delar faktiskt inte arbetsgruppens uppfattning på den punkten.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
2 december 1976

*Om åtgärder mot
narkotikasmuggling
över Helsingborg*

Herr budgetministern MUNDEBO erhöll ordet för att besvara herr *Petterssons* i Helsingborg (s) den 25 november anmälda fråga, 1976/77:114, och anförde:

Herr talman! Herr Pettersson i Helsingborg har frågat mig om jag vill medverka till att tullfiltren i Helsingborg är bemannade då passagerarförande fartyg anländer.

I ett land med så långa gränser och så omfattande utrikestrafik som Sverige måste smuggelbekämpningen till stor del bygga på ett stickprovsförfarande, som innebär att särskilda, rörliga kontrollgrupper sätts in tid efter annan för noggrann kontroll på viss punkt eller av vissa objekt. För att möjliggöra sådana insatser måste personalinsatserna för den fortlöpande, mera rutinmässiga övervakningen begränsas.

Såvitt angår Helsingborg anser jag att tullfiltren med hänsyn till trafikens omfattning i princip bör vara bemannade under de tider då trafik förekommer. Bevakningsstyrkan vid distriktstullkammaren i Helsingborg är av sådan storlek att detta i och för sig är möjligt i normala fall. Den omfattar f. n. 190 tjänstemän. Av dessa är 88 fast avdelade för tjänstgöring vid färjelägena och 32 ingår i rörliga kontrollgrupper, vilkas huvuduppgift är att göra stickprovsvisa kontroller i anslutning till färjetrafiken. Härtill kommer elva tjänstemän som har avdelats för s. k. tullkriminaltjänst. Vidare finns bl. a. en personalreserv om 34 tjänstemän för semesterar och tjänstledigheter.

Det kan knappast undvikas att det vid vissa tillfällen – trots personalreserven – uppstår luckor i bemanningen beroende på sjukdom, personalutbildning o. d. Om så sker ankommer det på den lokala tullmyndigheten att prioritera mellan de olika övervaknings- och kontrolluppgifterna. Den prioriteringen kan leda till att något tullfilter lämnas obemannat vid vissa tider. Detta berör dock endast en mycket liten del av det totala antalet färjeanlöpningar.

Jag kan i detta sammanhang nämna att generaltullstyrelsen i sin anslagsframställning för nästa budgetår har föreslagit en utökning av tullbevakningen i södra tullregionen, bl. a. för Helsingborg. Framställningen prövas i vanlig ordning i budgetarbetet och regeringens ställningstagande kommer att redovisas i budgetpropositionen.

Herr PETTERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Jag tackar budgetministern för svaret.

Låt mig, innan jag kommenterar svaret, få rätta till ett misstag som uppstått vid informationen om förhållandena i Helsingborg. Jag har i min fråga sagt att tullfiltren är obemannade vid 2 000 angöringar med passagerarförande fartyg. Det är fel. Den riktiga uppgiften är 2 000 timmar, under vilka tullfiltren är obemannade. Eftersom Helsingborg har ca fyra angöringar per timme är det 8 000 angöringar det är fråga om. Jag ber om överseende med att en sådan felskrivning har kunnat uppstå.

*Om åtgärder mot
narkotikasmuggling
över Helsingborg*

Sedan vill jag kommentera herr Mundebos svar. Alla tecken tyder på att Helsingborg f. n. är den stora importhamnen för narkotika. I sitt svar säger herr Mundebo att man i Sverige, som har så långa gränser, måste göra stickprovskontroller och att den mer rutinmässiga övervakningen får begränsas. Jag tror att det är fel i det läge vi just nu befinner oss i vad gäller Helsingborg. Det är inte bevisat, men det sägs att personer med walkie-talkies står i Helsingborg och instruerar smugglarna på danska sidan när det är lämpligt att komma över, när tullfiltren är tomma. Det kan väl vara riktigt som herr Mundebo säger att man, om antalet tjänstemän i bevakningsstyrkan är detsamma, måste arbeta med stickprovskontroller.

Den nya organisation som genomfördes 1974 för tullen i Helsingborg innebar att tullen fick ett mycket större bevakningsområde. Det sträcker sig från norra delen av Hallandsåsen till Saxtorp, som ligger söder om Landskrona.

Dessutom har tullen fått andra arbetsuppgifter. Den skall debitera vägtrafikskatt för utländska dieseldrivna fordon samt utföra en hel del andra arbetsuppgifter där det gäller att fylla i blanketter som sedan skall redovisas. Då kommer man naturligtvis i ett sådant läge som den lokale tullförvaltaren i Helsingborg befinner sig i. Han måste flytta över folk eftersom dessa arbetsuppgifter är tunga. Vilken del av bevakningen är det då som blir lidande? Jo, naturligtvis den som man inte kan kontrollera eller den som man inte kräver insatser i från högre ort. Då gör han vad han är tvungen att göra, eftersom han har så litet folk till sitt förfogande.

Herr budgetministern MUNDEBO:

Herr talman! Det är givet att åtgärderna mot narkotikasmugglingen bör vara så effektiva som möjligt. Naturligtvis skulle man gärna vilja ha möjligheter att bevaka varje ankommande fartyg varje minut av dygnet, men våra resurser räcker helt enkelt inte till för detta. Vi bör emellertid ställa ambitionerna så högt som möjligt. Jag vill försäkra att synpunkten att vi skall ha så effektiva resurser som möjligt har vägt tungt i det budgetarbete som nu pågår, men med hänsyn till att arbetet med budgeten just nu är i gång kan jag för dagen inte ge något annat svar än att be att få återkomma i januari, då budgetpropositionen redovisas.

Herr PETERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Det sista som herr Mundebo sade gläder mig ofantligt. Man är då kanske inte bunden vid de 34 tjänster som enligt förslaget skulle komma Södra tullregionen till del. Jag kan nämna att i petitan för 1977/78 har tullförvaltaren i Helsingborg begärt 26 nya tjänster enbart för Helsingborg. Nu föreslår man alltså 34 tjänster, som skall delas upp på hela södra tullregionen. Redan nu kan vi säga att detta är för litet. Jag tror det är en skrivbordsprodukt. För min del skulle jag känna stor tillfredsställelse, liksom också Tullmannaförbundets avdelning i Helsingborg och säkert alla som arbetar med narkotikaproblem, om budgetmi-

nistern under arbetet med den kommande budgeten ville undersöka det verkliga behovet av tullbevakning. Vi måste väl kunna vara överens om att det, om vi skall få någon rätsida på narkotikaproblemet, är bättre att försöka hindra narkotikan att komma in i landet än att den som nu är fallet kommer in, varefter man måste göra väldiga pådrag för att spåra upp den.

Vi vet att många grövre brott beror på missbrukarnas behov av pengar. Samhället skulle alltså kunna göra enorma vinster härvidlag, men det är som sagt glädjande när herr Mundebo säger att vi kan återkomma i januari.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Om åtgärder mot hyreshöjningar

Fru statsrådet FRIGGEBO erhöll ordet för att besvara herr *Claesons* (vpk) den 25 november anmälda fråga, 1976/77:109, och anförde:

Herr talman! Herr Claeson har frågat mig om jag kommer att föreslå några åtgärder i syfte att stoppa den nuvarande hyresutvecklingen och pressa ned boendekostnaderna.

Hyresstegringen har otvivelaktigt varit stor under senare år, men den har inte på något avgörande sätt avvikit från den allmänna prisutvecklingen. Inom bostadssektorn har främst kostnaderna för drift, underhåll och bränsle påverkats. Trots hyreshöjningarna är det många bostadsföretag som inte kan täcka sina kostnader.

Det är i första hand en uppgift för bostadsföretagen, deras organisationer och hyresgästerna att finna lämpliga former för att dämpa kostnadsökningarna. Mycket torde kunna vinnas, om de boende ges möjligheter att påverka kostnaderna för drift, underhåll och bränsle. Bl. a. bostadsrättsformen ger utrymme för en sådan påverkan.

Bostadsförvaltningsfrågor har på senare tid börjat behandlas inom byggforskningen. Forskningen kan bl. a. bidra till att utveckla metoder för att sänka förvaltningskostnaderna. På detta forskningsområde – liksom vad gäller energisparandet – kan ökade insatser krävas.

I övrigt ankommer det, liksom hittills, på stat och kommun att genom en lämplig utformning av bostadsbidragen begränsa effekterna av höjda boendekostnader, framför allt för ekonomiskt svaga hushåll.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Tyvärr nödgas jag konstatera att det tydligen inte uppfattas som någon uppgift för regeringen att söka stoppa den nuvarande hyresutvecklingen. Statsrådet Friggebo har i huvudsak hänvisat till andra åtgärder och till att det är en uppgift för bostadsföretagen, deras organisationer och hyresgäster att finna lämpliga former för att dämpa kostnadshöjningarna.

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

Hyresutplundringen fortsätter i allt snabbare takt, och de som tidigare har gjort stora vinster på räntor, markspekulation, byggnadsmaterial och byggande – dvs. det privata bank-, bygg- och fastighetskapitalet – fortsätter att sko sig på hyresgästernas bekostnad.

Under hela 1970-talet har takten i hyreshöjningarna bara ökat. Hittills i år har hyrorna stigit med ca 12 %, dvs. betydligt mer än konsumentprisindex och priserna i allmänhet. Jag vill till skillnad från statsrådet påstå att hyresökningarna på ett avgörande sätt avvikit från den allmänna prisutvecklingen. En ökad åtskillnad mellan människor och social isolering följer i hyreshöjningarnas spår – och detta har också blivit följden för många människor genom 1970-talets bostadspolitik. Det måste väl stå klart för alla att det inte kan få fortsätta på detta sätt utan att man nu måste vidta konkreta åtgärder för att stoppa denna utveckling!

De allmännyttiga bostadsföretagen har överallt begärt nya hyreshöjningar, som oftast överstiger 100 kr. per månad för en normal 3-rumslägenhet. Genom hyreslagstiftningens utformning blir hyrorna i de allmännyttiga företagen riktpriser för privathuset. Privata fastighetsägare kan utan några större egna prestationer i fråga om reparation och underhåll eller ökade kostnader anpassa sina hyreskrav till "allmännyttans". Detta gör det ännu nödvändigare att bekämpa hyreshöjningarna hos "allmännyttan" och kräva hyresstopp för att underlätta kampen mot spekulatören och mot de privata fastighetsägarnas vinster.

Den snabba hyreshöjningen kan bromsas något, sade fru Friggebo till en storstadstidning häromdagen. I anslutning till det har man på tidningen undersökt hur det skulle kunna gå till. Man har fått fram de mest befängda idéer om att hyresgästerna skulle skotta snö, ta hand om skötseln av värmepannor och annat. Sådana idéer är rena hugskott; de människor som bor i flerfamiljshus med hyresrätt har ju bosatt sig där just för att få den här servicen. Det är helt otänkbart att man skulle kunna stoppa den nuvarande hyresutvecklingen och pressa ned hyrorna på det sättet.

Fru statsrådet FRIGGEBÖ:

Herr talman! Vad gäller utvecklingen på hyressidan är det helt klart att hyresökningarna har accelererat. Kvar står ändå faktum att hyrorna inte har ökat mer än kostnaderna i samhället i övrigt. Snarare har ökningstakten varit något mindre snabb på hyressidan.

Vad sedan gäller de privata värdarna och deras hyressättning i förhållande till den prisledande "allmännyttan" så är det ju på det sättet att de allmännyttiga bostadsföretagen har förhandlingar med hyresgäst-rörelsen. Där sker en ordentlig granskning av de kostnader som självkostnadsföretagen lägger fram. Jag förutsätter att den granskningen som hittills kommer att bli hård. Därefter sker hyressättningen för andra lägenheter med bruksvärdesmetoden. Herr Claeson säger att man med den metoden kan höja hyrorna i de privata fastigheterna utan några motprestationer. I bruksvärdesprovning ligger faktiskt en bedömning av att

bostäder är likvärdiga. Det betyder att krav på underhåll, skötsel och annat måste vara likvärdiga när hyrorna är likvärdiga med hyrorna hos självkostnadsföretagen.

När det sedan gäller den nämnda storstadstidningens idéer om hur det skulle kunna gå till att sänka hyrorna kan jag i viss utsträckning dela herr Claesons uppfattning.

Vad jag sagt i dessa frågor är att ett medansvar exempelvis kan komma att betyda att skadegörelse och därmed underhållskostnader minskar, vilket också påverkar hyrorna. Jag tror att det är ett viktigt inslag i den framtida utvecklingen att hyresgästerna får medinflytande och därmed ansvar, så att de själva kan se att inflytandet också leder till minskade kostnader.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Låt mig med anledning av det som fru Friggebo sist uppehöll sig vid, nämligen inflytande och boendedemokrati, som man så vackert talar om i olika sammanhang, säga att detta naturligtvis inte i första hand skall syfta till att sänka hyrorna genom att lyfta över olika serviceuppgifter och *skyldigheter* på hyresgästerna. Förslag och åtgärder då det gäller boendedemokratin måste självfallet inriktas på att öka hyresgästernas *rättigheter* och att ge hyresgästerna mer att säga till om i sitt boende.

Jag vill vidhålla mitt påstående att hyrorna har ökat mer än vad som motsvarar den allmänna prisutvecklingen. Jag håller mig faktiskt i det fallet till de statistiska uppgifterna om konsumentprisindex. Jag tror att de är riktiga – de har i varje fall inte tidigare bestritts i dessa sammanhang.

Fru Friggebo talade i sitt första svar, som jag inte helt hann kommentera, om att bostadsbidraget skulle utnyttjas som hjälpmedel i detta sammanhang. Jag delar uppfattningen att bostadsbidraget är nödvändigt för de svaga hushållen. Men det är också viktigt att ha klart för sig vilka begränsningar som gäller för bostadsbidragen som medel att uppnå jämlikhet i boendet och komma till rätta med de höga hyrorna och de ständiga hyreshöjningarna. Bostadsbidrag i olika former löser inte de problemen, utan med nuvarande bostadspolitik kommer även en stor del av dessa bidrag att gå till dem som spekulerar i människornas behov av bostäder, eftersom monopolintressenas spekulation har ett stort utrymme på bostadsmarknaden.

Fru statsrådet FRIGGEBE:

Herr talman! Herr Claeson håller sig när det gäller mätningen av hyresutvecklingen till statistik som i de avseenden det gäller delvis inte är tillfredsställande, nämligen bostadsdelen av konsumentprisindex. De hyror som nu är aktuella för förhandlingar har ännu inte givit något som helst utslag i hyresstatistiken. Jämför man med den direkta hyresstatistiken, som förs av SCB, framgår det fullt klart att ökningstakten för hyrorna varit lägre än för konsumentprisindex.

Torsdagen den
2 december 1976

*Om åtgärder mot
hyreshöjningar*

Låt mig sedan säga att det förhållandet att man ger människorna inflytande innebär, att de själva skall få vara med och bestämma. Då skall man inte härifrån uttala sig om vilka frågor detta skall avse och vad det skall leda till. Det är ju något som man skall komma fram till när inflytande börjar utövas.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag är övertygad om att när resultatet av förhandlingarna beträffande de allmännyttiga bostadsföretagen blir klart – och detta kommer exempelvis för Stockholmsföretagen att ske omkring den 1 april – kommer vi att kunna utläsa att hyresstegringarna tyvärr blivit ännu större än övriga prisstegringar.

Jag vill också ställa en fråga till statsrådet Friggebo, som berör möjligheterna att vidta åtgärder för att pressa ned kostnaderna. Delar statsrådet min, vpk:s och hyresgäströrelsens uppfattning att s. k. allmänna kostnader, som belastar allmännyttiga bostadsföretag – exempelvis bostadsförmedlingar, centrumanläggningar, bilplatser, lekplatser m. m. – men vars bestridande gagnar en mängd människor, som inte bor i dessa företags bostadsområden, borde kunna betalas av stat och kommun? Jag vet att det inte är så lätt att sära ut dessa kostnader, men jag vill fråga om statsrådet principiellt är överens med mig om att man som ett sätt att något pressa ned hyrorna borde försöka separera sådana kostnader och se till att de betalades på annat sätt.

Fru statsrådet FRIGGEBÖ:

Herr talman! Alla vet ju att det pågår förhandlingar, och jag har ingen anledning att lägga mig i dem vad gäller de olika kostnadsbitarna. Herr Claeson säger själv att det inte är lätt att sära på de här bitarna. Jag delar den uppfattningen.

Statsmakterna är inte på något som helst sätt inaktiva i dessa frågor. Det satsas stora belopp på att begränsa boendekostnaderna för de enskilda människorna. Vi har räntesubventionerna och bidrag till kapitalkostnader för ungefär 2,5 miljarder. Vi har de statliga och statskommunala bostadsbidragen på ca 2 miljarder, och ytterligare 2 miljarder betalas ut i form av kommunala bostadstillägg till pensionärer.

Besluten om dessa bidrag har riksdagen tidigare fattat i ganska stor enighet.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara tillägga att kalkyler och hyreshöjningskrav som är grundade på s. k. självkostnader hos de allmännyttiga bostadsföretagen inte fortsättningsvis kan få läggas till grund för nya hyreshöjningar. Huvuddelen av ökade kostnader för företagen måste finansieras genom höjda statsbidrag och lån och en del av kostnaderna skjutas på framtiden i avvaktan på en annan och bättre bostadspolitik.

Man måste, som vi från vpk:s sida så ofta har framhållit och föreslagit, ta itu med orsakerna till de höga hyrorna och göra slut på de privata vinst- och spekulationsintressena i alla led på bostadsmarknaden.

Hyreshöjningarna måste stoppas och hyrorna måste sänkas på kapitalets, vinstens bekostnad. Det kan ske genom lägre kapitalkostnad, genom samhällsingripanden och samhällsinsatser då det gäller kapital, mark, byggnadsmaterial, byggande och ägande av flerfamiljshus. Det är den vägen man måste gå. Här är det fel att vara passiv. Här måste regering och riksdag ingripa och vidta åtgärder.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 21 Anmäldes och bordlades

Motion

1976/77:32 av herr *Lindkvist m. fl.* med anledning av propositionen 1976/77:31 om ändring i byggnadsstadgan (1959:612)

§ 22 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 2 december

1976/77:128 av herr *Berndtson* (vpk) till herr utbildningsministern om de politiska ungdomsförbundens medverkan i skolans samhällsinformation:

Skolöverstyrelsens anvisningar rörande de politiska ungdomsförbundens medverkan i skolans samhällsinformation anger i fråga om kostnaderna endast att ersättning kan utgå ur medlen för timmar till förfogande, fritt valt arbete och resurstimmar för grundskolans högstadium. Vissa kommuner har anfört att de saknar ekonomiska resurser för den politiska informationsverksamheten. Samtidigt har verksamheten börjat få en omfattning som ställer de politiska ungdomsförbunden inför stora problem. Fasta normer för ersättningens storlek och statsbidrag till kommunerna förefaller vara nödvändiga åtgärder.

Med anledning härav vill jag till herr utbildningsministern ställa följande fråga:

Förbereder regeringen några särskilda åtgärder för att lösa de ekonomiska frågorna i samband med de politiska ungdomsförbundens medverkan i skolans samhällsinformation?

1976/77:129 av herr *Jansson* (s) till herr kommunikationsministern om upprustning av Göta kanal:

På grund av den ovisshet som råder om Göta kanals framtid och i anledning av trafikutskottets behandling av motioner i ärendet vill jag ställa följande fråga till herr kommunikationsministern:

När avser statsrådet lägga fram förslag till riksdagen om en upprustning av Göta kanal?

1976/77:130 av fru *Sundberg* (m) till herr budgetministern om befrielse från kilometerskatt vid viss färjtrafik:

De av 1975/76 års riksmöte beslutade ändringarna i vägtrafikskattelagen för kilometerskattepliktig lastbil, buss eller släpvagn vid användning utomlands innebär också förändringar i det administrativa förfarandet vid restitution av svensk fordonsskatt.

Enligt nu gällande bestämmelser sker avstämplingen vid utfarten hos tullmyndigheten. Blanketten sänds till trafiksäkerhetsverket, som restituerar medel för den tid som fordonet vistas utanför riket. Genom det nya förfarandet kommer restitution att beviljas med hänsyn till den tid för vilken skatt betalats i annat land. Ett fordon som vistas utanför landet i fem dygn skulle med nuvarande administrativa förfarande få avdrag för fem dygn, även om sammanlagt ett dygn tillbringats på färja till och från Tyskland. Körtiden i Tyskland förutses uppgå till fyra dygn. Enligt de nya bestämmelserna beviljas avdrag endast för den tid fordonet körts i Tyskland, vilket i ovannämnda fall innebär ett bortfall av restitution för ett dygn per fordon och resa. För en åkare med tio bilar, vilka kör ut varje vecka, innebär detta en merkostnad av ca 500 kr. per vecka. Följden har blivit en starkt ökad benägenhet hos svenska åkare att registrera sina fordon i annat land, eftersom konkurrensen från länder med mera generösa bestämmelser är utomordentligt stark.

Med anledning av det anförda vill jag till herr budgetministern ställa följande fråga:

Är statsrådet villig att medverka till sådana bestämmelser att kilometerskattepliktigt fordon på resa till land som tar ut fordonsskatt befrias från svensk fordonsskatt för den tid fordonet vistas på färja?

1976/77:131 av fru *Sundberg* (m) till herr kommunikationsministern om konkurrensförhållandena för sjö- och kusttransporter:

Vid införandet av transportstödet förutsattes att bestämmelserna i princip inte på något väsentligt sätt skulle rubba konkurrensförhållandena på transportmarknaden. Detta är emellertid inte fallet, eftersom sjötransporterna icke erhåller stöd inom det allmänna stödområdet med undantag för frakter till Gotland.

Situationen för kustfarten försvåras alltmer, och jag vill därför ställa följande fråga till herr kommunikationsministern:

Avser statsrådet att låta se över gällande bestämmelser i syfte att uppnå bättre villkor för sjö- och kusttransporter inom det allmänna stödområdet?

1976/77:132 av fru *Sundberg* (m) till herr socialministern om personnummer på utländska adoptivbarn:

Antalet utländska barn som adopteras i vårt land är stort. Många kommer från länder, där folkbokföringen fungerar bristfälligt, varför barnens födelsedag ofta är obekant. Utländskt barn som adopteras i Sverige erhåller här personnummer som baseras på de åldersuppgifter som angivits av vederbörande myndighet/organ i utlandet.

I vissa fall har adoptivföräldrarna ifrågasatt riktigheten av den angivna åldersuppgiften och därmed begärt ändring av barnets personnummer. Från 1973 fram till den 1 juli 1974 ändrades personnummer på adopterade utländska barn i totalt 45 fall.

I början av 1974 riktades kritik mot den tillämpade metoden för åldersbestämning av barnen, och socialstyrelsen initierade en utredning för att komma fram till en ny metod. Något resultat föreligger ännu inte. Antalet oavgjorda ansökningar som samlats hos riksskatteverket uppgår till ca 75.

För många av dessa barns föräldrar är situationen svår. Barnen skall under våren anmälas till förskola eller grundskola om de har personnummer som börjar med 70 eller 71. I de fall uppenbart felaktig åldersangivelse föreligger kan stora skadeverkningar uppstå.

Med anledning av det anförda vill jag till herr socialministern ställa följande fråga:

Vill socialministern medverka till att frågan om ändring av personnummer löses så att inga barn skall behöva inskrivas i skola eller förskola hösten 1977, om läkarutlåtande föreligger om uppenbart felaktigt personnummer?

1976/77:133 av herr *Måbrink* (vpk) till fru utrikesministern om Sveriges eventuella medlemskap i Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB):

Anser utrikesministern att ett medlemskap i Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) står i överensstämmelse med principerna för svensk biståndspolitik?

1976/77:134 av herr *Persson* i Heden (c) till herr kommunikationsministern om förbättring av SJ:s transportservice:

Statens järnvägar har under ett flertal år företagit inskränkningar i såväl person- som godstrafiken, särskilt på de mindre bandelarna. Järnvägsstationer har stängts, och in- och utlämningsplatser för gods har ytterligare minskat i antal. Det aviseras därtill ytterligare nedläggningar av persontrafiken; bl. a. är bandelen Borås-Varberg aviserad för nedläggning av persontrafiken. Inte minst i fråga om SJ:s godstransporttjänster betyder dessa nedläggningar av in- och utlämningsställen av gods betydande försämringar för såväl företag som enskilda personer. Skall så-

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

*Meddelande om
frågor*

Nr 38

Torsdagen den
2 december 1976

---

*Meddelande om
frågor*

lunda SJ:s godstransporttjänster kunna utnyttjas måste kunderna själva svara för en icke obetydlig del av transportkostnaden på grund av det långa avståndet till in- och utlämningsstationerna.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till herr kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern villig medverka till förbättring av statens järnvägars transportservice?

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 15.02.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert